

Täysistunto

Torstai 29.11.2018 klo 16.00—18.17

Täysistunto alkoi klo 16.00. Täysistunto päättyi klo 18.17.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Tuula Haatainen (16.00—18.01) ja puhemies Paula Risikko (18.01—18.17).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Suullinen kyselytunti

Vastaamassa olivat seuraavat ministerit
valtiovarainministeri Petteri Orpo
kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen
opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen
asunto-, energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen
ulkoministeri Timo Soini
puolustusministeri Jussi Niinistö
liikenne- ja viestintäministeri Anne Berner
sisäministeri Kai Mykkänen
sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila
maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä
eurooppa-, kulttuuri- ja urheiluministeri Sampo Terho
perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Päiväjärjestyksen 2. asiana on suullinen kyselytunti.

Pyydän paikalla olevia ministereitä siirtymään ministeriaitioon. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää kysymyksen paikalla olevalle ministerille, ilmoittautumaan painamalla P-painiketta ja nousemalla seisomaan.

Ministereille esitettiin seuraavat kysymykset:

2.1. Suullinen kysymys mielenterveyslain uudistamisesta (Kristiina Salonen sd)

Suullinen kysymys SKT 193/2018 vp

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä, edustaja Salonen.

Keskustelu

16.01 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Aloitan nuoren omalla sitaatilla: ”Usein tulee tunne, ettei ole tarpeeksi hyvä eikä kukaan välitä, ettei kukaan huomaa eikä välitä, ja se on kaikista pahin tunne ikinä.”

Tämä nuori ei ole ajatustensa kanssa yksin. Eilen Yle kertoi, että yli 90 000 suomalaista alle 13-vuotiaasta lasta kärsii mielenterveysongelmista. Tämä on tosi pysäyttävä luku. Valtaosalla nuorista menee onneksi hyvin, mutta on erityisen tärkeää puhua heistä, jotka kiireesti tarvitsevat apua, näistä 90 000 lapsesta. Me emme saa tehdä näkymättömiä heistä, jotka jo muutenkin kokevat olevansa näkymättömiä, sillä näkymättömyys satuttaa ja sairastuttaa. Ministeri Saarikko, oletteko valmis näkemään nämä nuoret? Onko meidän lainsäädäntömme ajan tasalla?

16.03 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuo ansiokas kooste meidän huippuosaajien arvioista terveydenhuollon piiristä lasten ja nuorten mielenterveysongelmista oli pysäyttävää luettavaa. Samalla kuitenkin tämän aiheen äärellä havahdun siihen, että yksikään asiantuntijoista ei aukottomasti todennut, että suoranainen pahoinvointi olisi lisääntynyt, vaan enemmänkin on kysymys siitä, missä vaiheessa ja millä tavalla sosiaali- ja terveystalvet ja koko lapsen ja perheen elämämpiiri ottavat kiinni niistä huolista.

Tämä juttu ja kokonaisuus lasten ja nuorten mielenterveyskysymysten äärellä loi uskoa siihen, että hallituksen valitsema linja on oikea. Me olemme käynnistämässä ison kansallisen mielenterveysstrategian, joka toivottavasti toimii hallituspohjasta riippumatta jatkoon suunnitelmia kaikelle poliittiselle työlle Suomessa siitä, että me kansakuntana uskallamme [Puhemies koputtaa] puhua ja osaamme tunnistaa nämä kysymykset kaiken ikäisten ihmisten elämässä.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

16.04 Kristiina Salonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me aikuiset olemme vastuussa lasten ja nuorten hyvinvoinnista, myös me täällä tässä salissa. Me puhumme nyt 90 000 lapsesta. Meillä lainsäätäjillä on aivan erityinen valta turvata lasten ja nuorten tulevaisuutta. Tarvitaan tekoja, joilla muutetaan nykytilannetta. Sen vuoksi SDP on tehnyt oman toimenpideohjelman lasten ja nuorten mielenterveyden parantamiseksi.

Ette aivan vastannut edelliseen kysymykseen, ministeri Saarikko. Viime kesänä te totesitte, että mielenterveyslaki tullaan uudistamaan. Nostitte esille aivan oikein, että näiden lasten ja nuorten pitää saada apua myös kotiin ja kouluun. Tämä on juuri sellainen toimi, jota pitääkin tehdä, jotta lasten hyvinvointia voidaan parantaa. Ministeri Saarikko, nämä lapset ja nuoret eivät kuitenkaan voi odottaa. Milloin te tuotte mielenterveyslain uudistuksen eduskunnan käsiteltäväksi?

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

16.05 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Salonen aloitti aivan oikealla arvolähtöisellä näkökohdalla: lasten ja nuorten hyvinvointi on aikuisten vastuulla. Siksi on myös ilahduttavaa huomata, että yhä useampi äiti ja isä haluaa hakea apua. Tietysti ongelmallista on se, jos apua saa ikään kuin vain siinä kohdin, kun ongelmat ovat äityneet niin pahaksi, että ollaan vaativien psykiatristen tukipalveluiden äärellä, eikä vielä siinä kohdin, kun esimerkiksi vanhemmuuden tuesta olisi jo ollut apua vaikkapa liittyen hyvin yleisten ADHD- tai muiden ongelmien ratkaisemiseen perheen arjessa. Siksi yksi vastaus on paljon laajasti kiiteltä perhekeskustointimallia, ikään kuin neuvola sen sydämenä, joka tuo erityispalvelut lähemmäksi niitä tuttuja totuttuja perheiden peruspalveluita.

Mielenterveyslainsäädäntö ei ole tulossa eduskuntaan tällä kaudella. Lainsäädäntö ei valitettavasti valmistunut niin hyväksi [Puhemies koputtaa] ja riittävän hyväksi kokonaisuudeksi, että olisin voinut tuoda sen varmoin mielin siitä, [Puhemies koputtaa] että se olisi parantanut kaikkien asemaa.

16.06 Anneli Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Asiantuntijat ovat halunneet paneutua juuri niihin syihin ja seurauksiin, miksi lapset voivat entistä huonommin. He ovat olleet huolissaan siitä, että lasten kuormitus on kasvanut. Lapset reagoivat vanhempien elämäntilanteeseen, työttömyyteen, toimeentulon epävarmuuteen, mutta lapsia kuormittavat myös liian suuret varhaiskasvatusryhmät ja vaihtuvat hoitajat.

Alakouluissa ja kouluissa vaaditaan taitoja, joita kaikilla lapsilla ei ole. Tämä ahdistaa ja stressaa yhä useampaa lasta, sillä he kokevat, että he eivät pärjää ryhmässä eikä koulussa. Kyse on siis hyvin moninaisesta vyyhdistä. Tähän ei ole yhtä ratkaisua, mutta on asioita, joihin me voimme vaikuttaa.

Nyt kysyn ministeri Grahn-Laasoselta: kun täällä on selvästi osoitettu se, että suuret varhaiskasvatusryhmät ja kouluryhmät vaikuttavat lapsiin heikentävästi ja ne kuormittavat lasta, niin emmekö me voisi yhdessä päättää sen, että me pienennämme lasten päiväkotiryhmiä ja kouluryhmiä [Puhemies koputtaa] ja sitä kautta helpotamme lasten päivittäistä arkea?

16.07 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos siitä, että tärkeä asia on esillä tällä kyselytunnilla. Olen teidän kanssanne, edustaja Kiljunen, siitä samaa mieltä, ettei varmasti ole yhtä ratkaisua, kun puhutaan siitä, miten voidaan auttaa kaikkia lapsia ja perheitä, ja ennen kaikkea niitä perheitä ja lapsia, jotka ponnistavat heikommista lähtökohdista ja joissa vanhemmuus tarvitsisi enemmän tukea, ja jossa lapsella esimerkiksi on erityisiä tarpeita.

Meillä on Suomessa paljon ammattilaisten osaamista tunnistaa lasten erilaisia taustoja ja ongelmia, ja myöskin tehdä näkyväksi sitä avun tarvetta. Ja se on myöskin hyvä ratkaisu, että avun hakemisen kynnyks on madaltunut.

Hallitus on varannut ensi vuoden budjettiin 10 miljoonan euron lisärahoituksen ryhmäkokojen pienentämiseen niissä päiväkodeissa, jotka toimivat haastavimmilla alueilla ja joissa on enemmän sitä tarvetta. Niihin pystytään nyt puuttumaan ryhmäkokojen pienentämisen ja ammattilaisten tuen lisäämisen kautta.

16.09 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Paitsi suuret päiväkotij- ja koululuokkaryhmät myös itseohjautuvuus eli se, että opiskelija ja koululai-

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

nen joutuvat omatoimisesti tekemään tehtäviä, hakemaan vastauksia, on osoittautunut asiaksi, joka aiheuttaa ongelmia.

Miten näette, ministeri, onko tähän vastausta? Onko oikein, että opiskelijat ohjataan omatoimisesti tekemään niinkin paljon asioita? Ja tämä viesti on erityisesti myös lukiolaisilta tullut vastaan. Eli kaivataan sitä opettajan läsnäoloa ja sitä, että joku ihan oikeasti opettaa.

Mutta kysyisin myös tästä viiltelystä. Se nousi myös eilisen uutisen myötä esille: yhä useampi koululainen, hyvinkin nuori, viiltelee. Millä tavalla tähän asiaan voimme yhteiskunnassamme puuttua? Mitä keinoja siihen on? Ja onko teillä näkemystä tai tietoa siitä, onko tämä kamala ilmiö lisääntynyt, mikä on kuitenkin arkipäiväistä, näin ainakin viestien perusteella?

16.10 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viiltelyongelman yleistymisestä on ollut kirjoituksia lehdessä ja on myös viesti opetuksen kentältä, että se on nuorten keskuudessa aalloittain kulkeva trendi-ilmiö, joka on erittäin vakava ja johon pitää heti puuttua. Siinä tarvitaan moniammatillista oppilas- ja opiskelijahuoltoa. Meillä on hyvät käytännöt olemassa siinä, miten tällaisissa tilanteissa toimitaan, ja aikuiset kantavat vastuuta ja puuttuvat niihin ensimmäisiin varoittaviin signaaleihin.

Sitten toiseen osaan kysymystänne, kun kysyitte opetussuunnitelmatyöstä: Tänä oli koolla suomalaisen opettajankoulutuksen johto, käytännössä koko maasta opettajankouluttajia. Keskusteltiin uusista opetussuunnitelmista ja myöskin siitä hieman virheellisestä käsityksestä, että opiskelijoilta ja oppilailta vaadittaisiin omatoimisuutta. Se on pikemminkin sen tyyppinen taito, jota pyritään opetuksessa, niin peruskoulussa, kuin sitten toisella asteella opettamaan ja ohjaamaan. Mutta se on aivan päivänselvää, että opettajan vastuu on opettaa ja kantaa siitä oppimistilanteesta vastuu, ja siitä, että jokainen lapsi [Puhemies ko-puttaa] ja nuori saa riittävän tuen.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.2. Suullinen kysymys nuorten aikuisten mielenterveyspalveluista (Li Andersson vas)

Suullinen kysymys SKT 194/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Tähän aihepiiriin, mielenterveys ja nuoret, on myös vasemmistoliiton eduskuntaryhmän kysymys. Edustaja Andersson.

Keskustelu

16.11 Li Andersson vas: Arvoisa puhemies! Mielenterveysongelmat koskevat myöskin laajaa joukkoa nuoria aikuisia, ja on arvioitu, että esimerkiksi masennus on ihan keskeinen syy siihen, että monet nuoret aikuiset jäävät työkyvyttömyyseläkkeelle.

Erityisesti nuorten aikuisten kohdalla ongelmaksi nousi esille se, että palveluiden piiriin pääseminen kestää liian kauan. Jos esimerkiksi nuori aikuinen päättää hakea apua masennukseen, pitää hänen ensin saada aika terveyskeskukseen, minkä jälkeen pitää saada lähete

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

psykiatrille tai psykiatriselle sairaanhoitajalle saadakse diagnoosin, minkä jälkeen voi vielä kestää useampia kuukausia ennen kuin pääsee esimerkiksi Kelan korvaamaan kuntouttavaan psykoterapiaan. Pahimmassa tapauksessa voi siis mennä jopa vuosi siitä hetkestä, kun ihminen päättää hakea apua, siihen, kun hän on kunnolla meidän palvelujärjestelmän piirissä. Arvoisa ministeri Saarikko, minkälaisia suunnitelmia hallituksella on nopeutukseen mielenterveyspalveluiden piiriin pääsemistä?

16.12 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän kansallisen mielenterveysstrategian yhtenä keskeisimpänä painopisteenä ovat nimenomaan lasten ja nuorten palvelut. Se kytkeytyy maisemaan, jossa sosiaali- ja terveyspalvelut tullaan järjestämään uudella tavalla, ja siihen maailmaan, jossa uskon, että on laaja tuki uudistetulle mielenterveyteen liittyvälle lainsäädännölle, jonka kyljessä kulkevat myös päihdehuoltoon liittyvät kysymykset, ja tuo lainsäädäntö on tavoitteellisesti sellaista, jossa sosiaali- ja terveyspalvelut aidosti kulkevat kokonaisuutena.

Tämä mainitsemanne kohderyhmä oli yksi keskeinen syy myös siihen, miksi hallitus halusi Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiöön liittyvän erillISRatkaisun ja vieläpä laajentaa sitä yliopisto-opiskelijoista ammattikorkeakouluopiskelijoihin, halusi siis, että se olisi yhdenvertaista kaikille opiskelijoille juuri siitä syystä, että tämä YTHS:n, Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön, erityisosaaminen kytkeytyy mielenterveyspalveluihin ja myös niiden ajantasaiseen saatavuuteen. Sosiaalipsykiatrian professori Sami Pirkola [Puhemies koputtaa] johtaa tätä mielenterveysstrategiaa, ja juuri palveluketjun parantaminen on hänen kokemuksensa [Puhemies: Aika!] ytimessä.

16.13 Li Andersson vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on tietenkin ilahduttavaa, mutta on syytä huomioida myöskin, että kaikki nuoret aikuiset eivät ole opiskelijaterveydenhuollon palveluiden piirissä, ja siksi pitää saada myöskin julkinen palveluketju toimimaan nykyistä paremmin.

Toinen ongelma liittyy myöskin psykoterapian saatavuuteen erityisesti pienituloisille, niin kuin nuoret aikuiset usein ovat. Vaikka Kela korvaa ison osan kuntouttavan psykoterapian kuluista, niin nämä omavastuut, jotka jäävät jäljelle, kasvavat kuitenkin helposti liian isoiksi varsinkin pienituloisille. Vasemmistoliiton tietoon on myöskin tullut sellaisia tapauksia, joissa Kela ei korvaa ja huomioi psykoterapian omavastuuosuuksia esimerkiksi toimeentulotukea myönnettäessä.

Joten, arvoisa ministeri Saarikko, miten aiotte parantaa psykoterapian saatavuutta erityisesti nuorten aikuisten ja pienituloisten kohdalla? Ja tämä Kelan ratkaisukäytäntö toimeentulotuen osalta, pitääkö siinä huomioida näitä omavastuuosuuksia vai ei?

16.14 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Psykoterapia on tutkitusti toimiva hoitomuoto, ja Suomessa sitä käytetään myös paljon. Pitää kuitenkin tunnistaa, aivan kuten kysymyksessä kuvattiin, se ketju, jonka päässä on päätös Kelan kuntoutuspsykoterapiapäätöksestä. Se on erittäin vaativa ja raskas ja paljon sitoutumista vaativa palveluiden muoto, ja siltä osin ikään kuin tämä kahden erillisen kanavan malli on johtanut myös siihen, että Kelan pitkäjänteisiin, vaativiin kuntoutuspsykoterapiajaksoihin on päätyntä myös sellaisia palveluiden tarvitsijoita, joita olisi voitu auttaa nopeammin kunnan omalla päätöksellä lääkinnällisestä psykoterapiasta, jonka päätöksen voi tehdä myöskin oma sosiaali- ja terveydenhuolto kotikunnassa.

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

Mutta koska kustannukset menevät kahteen eri laariin, kotikunnan piikkiin tai Kelan piikkiin, niin tunnistamme, että tässä tapahtuu myös kustannusten pallottelua. Ja kun viittasitte kysymyksessänne aivan oikein hoitoketjuihin, tämän kohdan olen muun muassa tunnistanut yhdeksi, ja siksi ajattelen, että tätä kokonaisuutta myös rahoituksen osalta [Puhemies koputtaa] on järkevää soten jatkovaiheessa perata.

16.15 Antti Rinne sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tunti psykologin luona viikossa ei auta, jos kaikki tunnit viikossa ovat täynnä ahdistusta. Mielenterveysongelmien kanssa kamppailevia nuoria ei saa jättää yksin ongelmiansa kanssa. Avun pitää olla lähellä ja helposti saavutettavaa. Niin kuin edustaja Salonen totesi, SDP julkaisi lokakuun alussa 16 kohdan toimenpideohjelman lasten ja nuorten mielenterveystilanteen parantamiseksi, ja tämä työryhmä toimi 18-vuotiaan Sara Holapan vetämänä. Me esitämme muun muassa, että matalan kynnyksen palveluita tulee kehittää muun muassa niin, että perhekeskusten, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon ja nuorisotoimen yhteydessä olisi näitä matalan kynnyksen palveluita, ja matalan kynnyksen netti- ja mobiilipalveluiden saatavuus pitää turvata ja niitä on lisättävä. Ministeri Saarikko, kysyn: mitä mieltä olette näistä esityksistä, ja oletteko tutustuneet tähän toimenpideohjelmaan?

16.16 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ilahdun siitä, että sosiaalidemokraatit ovat Sipilän hallituksen linjoilla. [Naurua] Kaikki nuo mainitsemanne toimenpiteet ovat erinomaisia, ja kannatan niistä jokaista. Ilokseni voin myös todeta, että juuri tuonsuuntaista työtä Suomessa tällä hetkellä tehdään. Kaikkien yhteinen ymmärrys on siitä, että me tuhlaamme yhteisiä varoja auttamalla ihmisiä liian myöhään tai liian sirpaleisella tavalla. Siksi kaiken ytimessä pitää olla vanhemmuuden tuki, joka parhaimmillaan ja kaiken ytimessä tukee lasta, jonka kasvatusvastuussa vanhemmat ovat.

Tähän liittyy myös peruspalveluiden saatavuus. Tavoitteemme on koko sote-uudistuksenkin äärellä, että mielenterveyspalvelut olisivat tiiviimmin yhdistettynä ja kytkettynä siihen tavalliseen lääkäri- tai sairaanhoitajavastaanottoon. Esimerkiksi suomalaiset mielenterveyshoitajat tekevät erinomaista työtä, ja tuota resurssia jokaisen tulevan maakunnan kannattaa hyödyntää, ja mikä parasta, meillä on tieto, että tulevat maakunnat haluavat näin myös tehdä.

16.17 Krista Mikkonen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lasten ja nuorten mielenterveysongelmat ja niiden kasvu on todella hälyttävää, ja se on asia, mihin meidän täytyy yhdessä puuttua. On erittäin tärkeää, että me varmistamme riittävät resurssit. Nyt ongelmat ja läheteiden määrät ovat kasvaneet, mutta resurssit eivät ole kasvaneet samassa suhteessa, ja tämä täytyy ehdottomasti korjata. Myös maan eri osissa on erilainen tilanne, ja on selvästi alueita, missä hoitoonpääsy paljon vaikeampaa, ja näin ei saisi olla.

Tässä puhuttiin paljon siitä, kuinka tärkeää on puuttua asioihin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Esimerkiksi varhaiskasvatus on paikka, joka pystyy tukemaan perheitä, ja siellä olisi mahdollisuus puuttua ongelmiin ajoissa. Mutta kuitenkin meidän koulutuspolullamme varhaiskasvatus on ainoa paikka, missä ei ole pysyviä psykologin palveluita tai kuraattorin palveluita. Onko hallituksella tahtoa tuoda nämä palvelut pysyvästi myös osaksi varhaiskasvatusta?

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

16.18 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime kesänä eduskunta hyväksyi uuden varhaiskasvatuslain, joka painottaa ja alleviivaa lapsen etua ja lapsen edun ensisijaisuutta, ja se toi monia parannuksia varhaiskasvatuksen tulevaisuuteen ja varhaiskasvatuksen laatuun. Lain seuraava vaihe on jo käynnistymässä ja käynnistynytkin, ja valmistelemme parhaillaan työryhmän asettamista pohtimaan näitä tuen kokonaisuuksia, että millaisilla rakenteilla on viisasta varhaiskasvatukseen tuoda lisää tukea erityistä tukea tarvitseville lapsille, jotta se painopiste avussa ja tuessa voisi olla mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta esimerkiksi oppimisongelmia tai oppimisvaikeuksia voitaisiin tunnistaa jo ennalta ja jotta päiväkotitoimi voisi tulevaisuudessa entistä vahvemmin tukea vanhemmuutta ja ohjata avun lähteille, esimerkiksi vaikkapa perhekeskuksen tai neuvolan piiriin, jos perhe tarvitsee kokonaisvaltaisesti enemmän tukea. Eli seuraava vaihe on jo käynnistymässä ja tulossa, ja ammattilaiset tätä valmistelevat.

16.20 Mikaela Nylander (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! FinFamilla on meneillään kampanja, jossa todetaan, että joka neljäs lapsi on lapsiomainen. Tämä tarkoittaa siis, että joka neljäs lapsi elää perheessä, jossa vanhemmalla on mielenterveys- tai päihdeongelmia. Jos perhe tai lapsi ei saa apua tähän tilanteeseen, se johtaa yleensä siihen, että lapsesta tulee se, joka huolehtii vanhemmistaan tai vanhemmastaan ja perheestään ja koko arjesta.

Värderade talman! Barn blir ibland lämnade ensam med sina föräldrar som har rusmedelsproblem eller mentala problem.

Ja kysymykseni kuuluu: miten voidaan turvata, että niillä muilla aikuisilla siinä lapsen ympärillä olisi riittävästi tietoa, taitoa ja että he reagoisivat tähän tilanteeseen ja tarjoaisivat apua tälle lapselle, joka jää yleensä aika yksin?

16.21 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta Suomesta vuonna 2018 kertoo hyvää se, että eduskunnan suuri sali nytkin pääaiheenaan keskustelee kansalaistemme hyvinvoinnista myös mielenterveyden osalta. Se on erinomainen ilmiö, että me tunnistamme, että kansakunta, joka on saavuttanut paljon hyvää, on vajavainen siinä, että me emme ole tarpeeksi uskaltaneet puhua, ja liian usein mielenterveydenongelmat, pitkittyneet tai lyhyemmät jaksot, ovat olleet salattuja, vaiettuja tai vaikeita puheenaiheita. Se on ensimmäinen vastaukseni: että kun asioista uskalletaan puhua, silloin ehkä joku uskaltaa myös puuttua.

Ylipäätään ottaen lapsi mielenterveysongelmaisen aikuisen omaisena tai lapsen omat ongelmat muistuttavat meitä siitä, että täällä moneen kertaan keskusteltu alhainen syntyvyys johtaa siihen, että yhtään lasta ei olisi varaa menettää, kun lapsia syntyy niin paljon vähemmän. Joka ikinen tarvitaan tämän Suomen tulevaisuuden rakentamiseen.

FinFami mainittuna järjestönä [Puhemies koputtaa] ja monet muut [Puhemies: Aika!] tukevat juuri tuota aikuisten läsnäoloa lapsen arjessa, ja katson, [Puhemies koputtaa] myös järjestöjen suuntaan tässä kysymyksessä.

16.22 Hannakaisa Heikkinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Saarikko nosti todella tärkeän asian esille: lapsia syntyy Suomeen historiallisen vähän.

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

Aikaisemmassa puheenvuorossanne toitte hienosti esille myös vanhemmuuden tuen merkityksen. Lapsi tarvitsee vanhempiaan paitsi pikkulapsiaikana myös juuri murrosiän aikana.

On tärkeää, että meillä on yhteiskunnassa verkosto, joka auttaa silloin, kun tarvitaan, mutta on kaikista tärkeintä, että me teemme semmoisia asioita, joilla voimme ennaltaehkäistä perheiden, lasten ja nuorten pahoinvointia.

Ja tässä kysymys laajentuukin työelämäasioihin. Ministeri, mitä näette, että voimme tehdä, jotta työpaikoilla joustot, osa-aikatyö yleistyisivät [Sari Sarkomaa: Perhevapaauudistus!] ja ylipäättänsä lapsi olisi tervetullut myös työnantajan näkökulmasta? Koen, että tämä on hyvin tärkeä ulottuvuus, jotta meidän nuoret ja vähän vanhemmat aikuiset uskaltaisivat synnyttää — heillä olisi aikaa olla kotona silloin, [Puhemies koputtaa] kun lapsi on pieni, ja heillä olisi aikaa olla läsnä silloin, [Puhemies: Aika!] kun nuoruus kuohuttaa. [Timo Harakka: Eiks se olis perhevapaauudistus?]

16.23 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hyvä tunnistaa, että mielenterveysongelmista puhuttaessa emme puhu jostakin sellaisesta marginaalisesta joukosta, joka monilla mittareilla on yhteiskunnan huono-osaisempi vaikka talouden tai työelämän näkökulmasta, vaan tämä aihe koskettaa myös sellaista joukkoa, jota mielellään nimitämme yhteiskunnan hyväosaisiksi. Sellaisissakin kodeissa voi olla pahoinvointia, paljonkin pahoinvointia juuri elämän ruuhkavuosien keskellä.

Kysymyksenne alkuosa oli minusta oleellinen siltä osin, että me olemme tottuneet keskustelemaan lapsuuden tuesta varsin paljon ja oikeutetusti varhaisten vuosien kannalta, mutta kriittinen vaihe, nivelvaihe, on vaikkapa yläkoulun ja toisen asteen opintojen välissä, se, että vanhemmat eivät siinä kohti vetäytyisi kasvatusvastuustaan ja nuoren tuesta ja että omalta lapselta olisi työelämän pyörteessä aikaa kysyä, mitä kuuluu, miten sinulla menee, jotta voisi varmistua siitä, että asiat ovat hyvin eivätkä mielenterveysongelmat ainaakaan pahenisi. [Puhemies koputtaa] Kaikki palaa perustason palveluihin ja ennalta ehkäisevään vanhemmuudenkin tukeen.

16.24 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei ole terveyttä ilman mielenterveyttä. Kun puhutaan lapsista ja heidän mielenterveydestään, puhutaan Suomen tulevaisuuden kannalta ehkä yhdestä keskeisimmästä asiasta. Meillä paljon on hyvää tehty lapsi- ja perhepalveluissa, mutta meillä on systemaattinen virhe siinä, että hyvin usein, kun hoidamme esimerkiksi päihdeongelmaista tai mielenterveysongelmaista aikuisia, unohdamme, että hän saattaa olla vanhempi. Kun lapsi on otettu huostaan, niin hyvin usein jää perhe vaille tukea, ja tämän on myös Valtiontalouden tarkastusvirasto raportissaan osoittanut.

Kysynkin: mitä me vielä tällä vaalikaudella voisimme tehdä, että tukisimme vanhemmuutta? Jos me puhumme lapsesta, niin aina pitää puhua vanhemmista, ja vanhemmat ovat ne vastuulliset ja vahvemmat kantajat, jotka huolehtivat siitä, että lapsi voi hyvin. Mitä vielä tällä eduskuntakaudella voisimme tehdä, että palveluissa otettaisiin huomioon, että lapsella on vanhemmat, ja tuettaisiin sitä vanhemmuutta?

16.25 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä kysymys on laaja ja tärkeä ja muistuttaa ehkä siitä samasta kantavasta

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

teemasta koko tässä keskustelussa: miten ihminen ja hänen lähipiirinsä olisi palveluissamme kokonaisuus. Yhä uudelleen ajattelen, että Suomi muodollisesti tarjoaa paljon hyvää, mutta kohtaavatko palvelut ja katsotaanko niissä kokonaisuutta ja samaan suuntaan.

Yksittäisenä onnistuneena esimerkkinä kokonaisuuden katsomisesta on palvelu, jossa tiedän edustaja Sarkomaan ja monen muun, muun muassa varapuhemies, tehneen hyvää työtä, joka liittyy päihdeäitejä koskevaan työhön yhteiskunnassa. Siihen eduskunta on useina vuosina halunnut kohdentaa lisävaroja. Me olemme saaneet ansiokasta tutkimustyötä sen vaikutuksesta, kun päihdeongelmainen nainen, tuleva äiti, onkin kohdattu myös sen äitiyden ja pienen vauvan hoidon näkökulman kautta, ja olen iloinen, että tämä hallitus päätyi myös suoraan tukemaan päihdeäitien kuntouttamiseen liittyvää toimintaa. Se on monen sinnikkään kansanedustajan pitkän työn tulos, mistä kuuluu kiitos heille.

16.27 Krista Kiuru sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hiukan särähti tuossa aikaisemmin korvaan se, että on tärkeää, että näistä asioista puhutaan. Haluaisin kuitenkin vedota siihen, että ei ole tärkeää vain se, että näistä asioista puhutaan, vaan myös se, että toimitaan. Tämä on erittäin vakava ongelma. Ajatelkaa nyt, hyvänen aika: joka viides lapsi tai nuori, pahimmillaan joka neljäs lapsi tai nuori, kärsii mielenterveysongelmista. Ei siihen riitä selitykseksi, että tässä me nyt yritämme palveluverkkoa sotella parantaa. Ei kaikkea voi soten alle haudata. Mielenterveyslakiin kaatui ministeriössä käytännössä sen takia, että valmistelu petti. Enkä usko ollenkaan, että tämä tuli ministerille yllätyksenä. Nyt me olemme tilanteessa, että näin ei voi jatkua näin tärkeissä asioissa.

Me olemme puhuneet todella paljon taloudellisesta kestävyysvajasta tässä salissa. Kuinka iso kestävyysvaje on se, että nämä lapset jäävät oman onnensa nojaan jatkossakin? [Puhemies koputtaa] Palvelut eivät ole sillä tasolla, että heitä pystyttäisiin auttamaan. [Puhemies koputtaa] Siksi vielä kerran vetoan ministeriin: olisiko vielä jotakin tehtävissä?

16.28 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnan puheenjohtaja Kiurun arvio siitä, mitä tuolle yksittäiselle tärkeälle lakiuudistukselle tapahtui, oli siltä osin oikea ja hyvin valitettava.

Samalla tietysti tunnistan, että olisi aina helpompi vastata, että tämä ja tämä pykälä muuttamalla Suomi muuttuisi. Mutta valitettavasti näin ei ole — siksi tylsähkön kuuloinen vastaus, jonka minulle antoi myös sosiaalipsykiatrian professori Sami Pirkola, jonka olen kutsunut vetämään tätä uudistustyötä, tätä isoa strategista ajattelua mielenterveyden tärkeystä. Hän toteaa näin, viitaten myöskin mainitsemiinne lukumääriin: ”Olisi virhepäätelmä tulkita paine erikoissairaanhoidon mielenterveyspalveluissa pelkästään jonkinlaisena pahoinvoinnin ilmentymänä, sillä kyseessä on ennen kaikkea systeemin ongelma, jolle voidaan järkevällä suunnittelulla ja kohtuullisella resursoinnilla tehdä paljonkin.” Häinkin palaa ajatuksissaan siis siihen, että voisimme löytää keinot auttaa ajoissa. Ja vaikka se ei vaadi pykälämuutosta, totean, että perhekeskustyö ja varhaiskasvatuksen ja sote-palveluiden yhtymäpinta on esimerkiksi yksi [Puhemies koputtaa] konkreettisimpia vastauksia, joita nyt voidaan antaa.

16.29 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä tuotiin esille, että mielenterveyslaki ei ole pikapuoliin tulossa, ja tietysti tuolla katsojat ja kuulijat odottavat niitä konkreettisia toimenpiteitä. Kävin muutama viikko sitten Mielenterveysyhdistys Versossa tapaamassa nuoria, ja heillä, samoin kuin henkilökunnalla, oli kova huoli nimen-

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

omaan yhdistysten ja yhdistystoiminnan jatkosta. He toimivat paljon veikkausvarojen turvin ja samaten kuntien avustusten turvin, ja tässä on hyvin paljon eriarvoisuutta. Nyt tiedän, että valiokunnissa on niin sanottuja ”joululahjarahoja” jaossa, ja toivoisin, että näitä rahoja suunnattaisiin mielenterveystyöhön nuorten tueksi, koska tämä lainsäädäntö, jos se viipyy, niin me menetämme aina ja aina uusia sukupolvia.

Kysyisin ministeriltä: voisitteko te tukea erityisesti näissä valtiovarainvaliokunnan päätöksissä sitä, että laitetaan nuorille nyt apua ja tukea ja sitä rahaa, jolla sitä tehdään?

16.30 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Meri, ne jaot ja rahat, joista puhutte, on kansanvallan ja eduskunnan käsissä, ja uskon, että teette niiden suhteen joka tapauksessa viisaita ratkaisuja. Totta kai tuen kaikkea sitä työtä, joka vahvistaa ajoissa puuttumista mielenterveyden ongelmiin ja voidaan myös iloita yhdessä siitä, että erityisesti vaikkapa veikkausvoittovaroista kohdennetaan paljon rahaa nimenomaan mielenterveysjärjestöille jo tänä päivänä, ja tätä työtä myös kunnat tukevat vaikkapa mielenterveyden klubitalotoiminnoilla ja muilla eri-ikäisten ihmisryhmien mielenterveyskuntoutujien tilanteen hoidolla.

Haluan tähän kysymykseen täydentää vastausta myös siitä, mitä tapahtuu kentällä. Oleellista on se, miten nämä tulevat maakunnat tulevat suhtautumaan ja tunnistamaan tämän ilmiön, joka liittyy lasten ja nuorten pahoinvointiin ja tähän palveluketjun ontumiseen. Olen ilahtunut siitä, että maakuntien kanssa käydyissä neuvotteluissa, valmistelukeskusteluissa valtaosa maakunnista on oma-aloitteisesti nostanut tämän esiin ja todennut, että tämä tulee olemaan erikoisala, siis psykiatria, sellaisena palveluna, joka halutaan tuoda perustason kylkeen [Puhemies koputtaa] nimenomaan sote-keskuksiin helposti saataville.

16.31 Aino-Kaisa Pekonen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten täällä on jo moneen kertaan todettu, niin mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet tai ainakin ongelmiin haetaan entistä useammin apua. Mielenterveysongelmat, ahdistuneisuus ja masennus eivät ehkä ole meidän yhteiskunnassamme enää niin valtava tabu, ja minä pidän sitä erittäin hyvänä asiana, että lapset ja nuoret ja me aikuisetkin osaamme ja pystymme hakemaan apua. Se, mitä meidän pitää tehdä, on ehdottomasti reagoida resursseilla, reagoida siihen, että ihmiset pääsevät entistä helpommin, entistä nopeammin hoitoon ja saavat myöskin apua. Meidän pitää myös pystyä reagoimaan ennaltaehkäisevästi, ja erityisesti nuorten kohdalla pidän sitä äärimmäisen tärkeänä. Teini-ikään ja varhaisnuoruuteen liittyy paljon kasvukipuja, jotka myös voivat aiheuttaa hämmennystä, ahdistuneisuutta ja masennusta.

Ministeri Grahn-Laasonen: Miten te näette koulujen tilanteen? Usein kuulee, että opettajien aika kuluu usein paljon muuhun kuin nimenomaiseen opettamiseen. Miten me voisimme lisätä psykiatriasta tukea myös kouluihin, [Puhemies koputtaa] jotta voitaisiin puuttua nopeasti näihin ongelmiin?

16.33 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvin on tässä salissa jo todettu sekin, että myös murrosikäisten nuorten kohdalla kaivataan sitä vanhemmuutta ja vastuunottoa ja rajojen asettamista. Se luo turvallisuuden tunnetta ja tukee kasvua ja kehitystä, ja samaa tehtävää voi tukea myöskin koulut omalta

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

osaltaan. Meillä on kouluissa kuraattoreja, psykologeja opettajien työn tukena, ja sen lisäksi on rakennettu moniammatillisia yhteyksiä, joiden kautta voidaan myös ohjata nuoria avun tarpeeseen. Sen lisäksi meillä on matalan kynnyksen nuorisotoimintaa ja paljon harrastustoimintaa, mutta se kysymys on varmasti myöskin monesti siitä hetkestä, siitä kohtaamisesta, että onko sellaista osaamista puuttua, tunnistaa.

Aiemmin mainittiin esimerkiksi tämä viiltelyongelma, että osataanko tunnistaa, osataanko reagoida, kohdata nuori, ottaa puheeksi asioita, ja siinä meillä on varmasti kehittämisen paikkaa myös esimerkiksi opettajien täydennyskoulutuksen kautta. Mutta moniammatillisessa yhteistyössä näen kyllä olevan sellaisen ratkaisun, joka voi tuoda lyhyelläkin aikavälillä lisää resursseja tähän työhön.

16.34 Kristiina Salonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen pahoillani siitä uutisesta, että laki ei ole tulossa enää eduskuntaan. Me olisimme tarvinneet mielenterveyslain uudistuksen. Strategia on toki tärkeä asia, mutta nämä nuoret ovat jo aikuisia sen toteutusvaiheessa. Heitä se ei valitettavasti enää auta.

Onneksi emme kuitenkaan nyt kuitanneet tätä tärkeää asiaa sillä, että valtaosa nuorista voi hyvin. Vaikka se on hyvä asia, on erittäin tärkeää, että me uskallamme puhua niistä nuorista, jotka apua tarvitsevat. Olemme nostaneet esille sen, että läheteiden määrä on noussut ja resurssien määrä on pysynyt samana. Näin ei voi jatkossa olla. Olemme myöskin kuulleet ammattilaisilta, että he pitävät kiinni hoitotakuusta, mutta ensimmäisen kerran jälkeen hoitoon voi tulla pitkä tauko. Tämä on kestänyt. Millä voimme nyt nopeasti paikata ne puutteet, jotka jäävät lainsäädännön uudistamisella [Puhemies koputtaa] toteuttamatta?

16.35 Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensiksi haluan kommentoida tätä vielä kerran esiin nostamaanne lainsäädännön puutetta. Oppositio, niin kuin koko eduskunta, on vaatinut hyvää lainsäädäntöä, ja sosiaali- ja terveysvaliokunta on avoimesti kertonut myös valtavasta työruuhkasta. Nämä kaksi seikkaa olivat vaikuttamassa myös arvioni siitä, että haluan tuoda sellaista lainsäädäntöä, joka on mielenterveysongelmaisten ja -potilaiden kannalta taatusti parempi. Olen siitä pahoillani siltä osin, että minäkin olisin halunnut tuoda tuon lain mutta realiteetit tulivat valmistelussa vastaan.

Mitä tulee siihen, mitä voimme tehdä: Suomessa on vuosia niin maakunta-, kunta-, sairaanhoitopiiri- kuin eduskuntatasolla keskusteltu rakenteista. Se iso ratkaisu vielä antaa odotuttaa itseään. Olen aivan varma, että yksi ratkaisu myös täällä mielenterveyden palveluketjun äärellä on se, että perustason sosiaalipalveluiden ja terveydenhuollon sekä erikoissairaanhoidon vastuuhartiat muuttuvat yhteisiksi. Sillä voidaan parhaiten vaikuttaa siihen hoitoketjuun. Me emme voi luvata [Puhemies koputtaa] ihmisille automaattisesti [Puhemies: Aika!] valtavaa määrää lisää resursseja mutta niiden [Puhemies koputtaa] uudelleenjakamisen kyllä voimme.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

2.3. Suullinen kysymys YK:n siirtolaisuussopimuksesta (Laura Huhtasaari ps)

Suullinen kysymys SKT 195/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Seuraava kysymys, perussuomalaisten eduskuntaryhmä, edustaja Huhtasaari.

Keskustelu

16.36 Laura Huhtasaari ps: Arvoisa puhemies! Suomi on hyväksymässä GCM-maahanmuuttosopimuksen joulukuussa Afrikan Marrakechissa. Sopimuksen hyväksymiselle ei ole yksimielisyyttä, perussuomalaiset äänestivät ulkoasiainvaliokunnassa sopimuksen hyväksymistä vastaan.

Kyseisestä asiapaperista irtautuvien maiden määrä kasvaa päivä päivältä. Viimeksi eilen Italian hallitus ilmoitti, ettei se lähetä edustajaa Marokkoon hyväksymään Global Compactia. Tätä ennen sopimuksesta ovat lähteneet USA, Australia, Israel, Itävalta, Unkari, Slovakia, Tšekki, Puola ja Bulgaria. Hyväksymällä sopimuksen Suomi asemoi itsensä niihin maihin, jotka tietoisena poliittisena valintana haluavat lisätä itselleen maahanmuuton lukuisia ongelmia.

Sopimus ei ole oikeudellisesti sitova, mutta on selvää, että se tulee vaikuttamaan poliittiseen järjestelmään, Suomella kun on tapana suhtautua myös ei-oikeudellisesti sitoviin sopimuksiin orjallisesti, kuten huomasimme tämän vapaaehtoisien taakanjakomekanismin kohdalla — lähinnä vain Suomi noudatti sitä [Puhemies koputtaa] kirjaimellisesti.

Kysyisin tästä ja vetoaisin nyt uudestaan hallitukseen: älkää lähettäkö edustajaa hyväksymään [Puhemies koputtaa] tätä sopimusta Suomen puolesta.

16.38 Ulkoministeri Timo Soini (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mikähän tällä kertaa on perussuomalaisten päivän tarjous? Euroopan parlamentissa Jussi Hallaaho vastusti tätä. Eikö hänen sanansa tehonnut, eikö viesti tullut perille vai eikö sitä otettu huomioon, kun teidän edustajanne kesäkuussa hallintovaliokunnassa ja suuressa valiokunnassa hyväksyivät tämän, koska eivät vastustaneet? [Perussuomalaisten ryhmästä: Ei, ei! — Leena Meri: Seli seli!] No nytten te taas vastustatte. Mitä seuraavalla kerralla tehdään? Tässä touhussa ei ole johdonmukaisuuden häivääkään. Ja mitä sitten tulee itse tähän sopimukseen, tai paktiin, niin kuin te sanotte, niin kuinka joku on lähtenyt semmoisesta sopimuksesta, jota ei ole edes olemassa? [Leena Meri: Niin, ei vielä!] Marrakechiin mennään hyväksymään asiakirjaa, kompaktia, ja sitten lopullisesti tämä asiakirja päätöslauselmalla hyväksytään YK:ssa. [Puhemies koputtaa] Että mikä on tällä hetkellä teidän tarjouksenne?

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

16.39 Laura Huhtasaari ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Höpö höpö, ministeri Soini. Asian käsittely on vielä kesken. Perussuomalaiset äänestivät tämän sopimuksen hyväksymistä vastaan ulkoasiainvaliokunnassa. Huomenna asiaa käsitellään hallintovaliokunnassa. Joko me hyväksymme sopimuksen tai emme hyväksy sopimusta. Se, että te

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

ette tuoneet sitä julkiseen keskusteluun eduskunnan täysistuntoon, onkin sitten oma lukunsa — se vain notifioitiin E-kirjeellä.

Me vastustamme tätä sopimusta, ja Eurooppa selkeästi jakautuukin niihin maihin, jotka haluavat suojella kansalaisiaan haitalliselta maahanmuutolta, ja niihin, jotka haluavat lisätä ongelmia. Oletteko te, ministeri, lukenut tämän sopimuksen? Siinä mainitaan 86 kertaa sanat ”maa sitoutuu”, esimerkiksi siinä, että ”maa sitoutuu, että varmistamme, että siirtolaisasemastaan huolimatta heille turvataan pääsy peruspalveluihin”. Myös on se, että ”kielteisen päätöksen saaneiden kategorinen säilöönotto kielletään”. Nämä kaikki lisäävät houkuttelevuutta, siis perusteettomien turvapaikkahakemusten [Puhemies koputtaa] määrää. [Puhemies: Kysymykseen!]

Lisäksi Suomella on vielä löysin turvapaikkapolitiikka [Puhemies koputtaa] Pohjoismaissa. [Puhemies: Kysymykseen!] Voisimmeko kiristää sitä edes Pohjoismaiden tasolle?

16.40 Ulkoministeri Timo Soini (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kertaan: Halla-aho vastusti, kesäkuussa perussuomalaiset hyväksyivät, nyt he [Ville Tavio: Miten voi väittää noin? — Leena Meri: Herranjumala!] eivät ole hyväksyvinään. Mikä on päivän tarjous? [Hälinää] — Jos saisin nyt vastata perussuomalaisten älämölöstä huolimatta. — Britannia lähtee brexitin kautta pois, ja he vetävät erittäin tiukkaa maahanmuuttopolitiikkaa. Väitättkö te, että kun he hyväksyvät tämän asiakirjan, niin tällä asiakirjalla he vesittävät oman brexit-politiikkansa, tiukan maahanmuuttopolitiikkansa? Sitäkö te väitätte? [Mika Niikon välihuuto] Tämä on aivan uskomatonta.

Sitten mitä tähän loppuun tulee, niin kun te tässä esimerkiksi puhuitte näistä kohdista, niin tässä lopussa todettiin, että ”palautusten osalta vahvistettiin maiden velvoite ottaa vastaan omat kansalaisensa”. Sitähän te olette halunneet, semmoinen tässä asiakirjassa [Puhemies koputtaa] nyt on.

16.41 Juho Eerola ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä maahanmuuttosopimus tosiaan on, niin kuin kuultiin, hallintovaliokunnan esityslistalla, että ei tässä ihan viimeistä sanaa vielä ole sanottu, mutta tästä syystä justinsa kysyisinkin kuitenkin vastaavalta ministeri Soinilta teidän näkemystänne: tuleeko tämän sopimuksen, tai kompaktin, hyväksyminen lisäämään vai vähentämään haitallisen maahanmuuton määrää Suomessa? Jos vastauksenne on, että ei tule vaikuttamaan suuntaan eikä toiseen tai ette tiedä, mikä tämän vaikutus on, sitten kysyn: Miksi kummassa Suomen sitten tämmöiseen on edes mukaan mentävä, kun koko ajan yhä useampi länsivalta, ja Itävaltakin, [Naurua] on tästä ulkopuolelle jäämässä? Onko teillä aavistusta, miksi näin moni maa on jäämässä pois tästä?

16.42 Ulkoministeri Timo Soini (vastauspuheenvuoro): Te kysyitte minun mielipiteitäni. Minä kerron, mitä te olette hallintovaliokunnan puheenjohtajana tehnyt: [Leena Meren välihuuto] Kun tämä tuli viimeksi kesäkuussa, te ette tehnyt mitään. Te sanoitte, että tämä ei aiheuta toimenpiteitä. No ei aiheuttanut toimenpiteitä, koska mitä normaalisti tapahtuu, kun E-kirje tulee: ei aiheuta toimenpiteitä. Silloin yhdytään valtioneuvoston kantaan. [Leena Meri: Se on huomenna käsittelyssä!]

No nytten te olette käsitelleet sitä toista kertaa, koska tämä hyvä hallitus ei pimittänyt mitään vaan päätti, että tuodaan toinen jatkokirjelmä, jotta eduskunta saa sanoa sanansa. Ja nyt jos teillä, edustaja Eerola, on hallintovaliokunnassa sen puheenjohtajana vaikutusval-

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

taa, te varmaan saatte sieltä sellaisen kannanoton, joka tyydyttää tämän eduskunnan enemmistön tahtoa, joka on myös kansanvallan mielipide, mitä tähän asiaan tulee.

16.43 Laura Huhtasaari ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt, ministeri Soini, kysymys on ihan samasta sopimuksesta. Ei ole mitään toista sopimusta hyväksytty kesällä, ja nyt sitten meillä ihan samasta sopimuksesta on kysymys, ja asian käsittely jatkuu. Se jatkuu niin kauan kunnes siitä tulee lopullinen päätös, ja huomenna tosiaan hallintovaliokunnassa asiaa käsitellään. Ulkoasiainvaliokunnassa äänestimme tämän sopimuksen hyväksymistä vastaan.

Lisäksi tässä vielä lukee tämän sopimuksen kohdalla, että tämän sopimuksen noudattamisen edistymistä ja täytäntöönpanoa tarkastellaan paikallisella ja globaalilla tasolla neljän vuoden välein. Joten mihin tässä sopimuksessa ministeri ajattelee, että Suomi ei sitoudu?

16.44 Ulkoministeri Timo Soini (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun te koko ajan palaatte tähän valiokuntakäsittelyyn, niin pakkohan minun on kertoa, mitä siellä on tapahtunut. [Perussuomalaisten ryhmästä: Se on huomenna!] Teidän edustajanne ovat suuressa valiokunnassa ja hallintovaliokunnassa hyväksyneet nämä kerran. [Eva Biaudet: Yksimielisesti!] Sitten nousi jostain älämölö, ja ette hyväksy nyt. Hyvä, te ulkoasiainvaliokunnassa pääsitte varajäsenenä pöytään, kun oppositio — jostain syystä, joka on minulle käsittämätön — ei ollut täysimittaisena paikalla, [Leena Meri: Seli seli!] ja se on tietysti teidän oikeutenne, ja teitte siinä kansanvallan kannalta ihan oikein. Muuten sitä ette olisi saanut äänestykseen. On tärkeätä tietää, miten tämä prosessi on mennyt.

Nyt kun eduskuntakäsittely sitten hallintovaliokunnassa loppuu, sitten mennään Marrakechiin, ja siellä sitten vasta... [Leena Meri: Se allekirjoitetaan!] — Ei mitään allekirjoitusta, edustaja Meri. Ei siellä mitään allekirjoiteta. [Leena Meri: Mitäs te teette siellä sitten?] Ei siellä mitään allekirjoiteta. [Puhemies koputtaa] Siellä ei allekirjoiteta mitään. Ei allekirjoiteta.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.4. Suullinen kysymys rasismien kitkemisestä (Outi Alanko-Kahiluoto vihr)

Suullinen kysymys SKT 196/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Seuraava kysymys, vihreä eduskuntaryhmä, edustaja Alanko-Kahiluoto.

Keskustelu

16.45 Outi Alanko-Kahiluoto vihr: Puhemies! Suomi sai eilen hyvin kyseenalaisen kärkisijan Euroopan unionin perusoikeusviraston tutkimuksessa. Sen mukaan Suomi koetaan EU-maista kaikkein rasistisimmaksi. Suomessa haastatelluista afrikkalaistaustaisista ihmisistä yli puolet kertoi kokeneensa rasistista häirintää, kuten loukkaavia eleitä, kommentteja tai uhkauksia. Suomessa tummaihoiset ihmiset ovat myös kokeneet selvästi useammin

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

rasistista väkivaltaa kuin muissa tutkituissa EU-maissa. Jo vuosi sitten Suomi osoittautui EU:n perusoikeusviraston tutkimuksessa yhdeksi Euroopan syrjivimmistä maista. Nämä ovat hyvin järkyttäviä tuloksia.

Hallitus on toistuvasti julkilausunut tavoitteekseen niin kutsuttujen vetovoimatekijöiden karsimisen. Vaikuttaa siltä, että tässä tavoitteessa on onnistuttu jo liiankin hyvin. Näin ei voi jatkaa. Mihin konkreettisiin toimiin hallitus aikoo ryhtyä rasismien kitkemiseksi Suomesta?

16.46 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos sinänsä tärkeästä kysymyksestä, kyllä se on vakava viesti meidän koko yhteiskunnallemme, että toistuvasti tulemme esiin viharikosten ja vihapuheen kärkisijoilla Euroopassa. Todella, valitettavasti kyseenalaista mainetta tuli myös eilen julkaistussa raportissa. Ja on aika hurjaakin, että todella Suomessa haastatelluista noin 500 afrikkalaisperäisestä maahanmuuttajasta 300 kertoo kokeneensa rasistista syrjintää elämässään, näin ei pidä olla tulevaisuudessa. Oma viharikostutkimuksemme, vuosittainen sellainen, Poliisiammattikorkeakoulusta valmistui myös, juuri 26. päivä, ja sen perusteella edelliseen vuoteen nähden on hieman laskua.

Mutta kyllä kuitenkin on syytä ryhtyä toimiin, ja olemme asettaneet yhdessä oikeusministerin ja opetus- ja kulttuuriministerin kanssa selvitysryhmän, joka nopealla tähtäyksellä katsoo toimenpiteitä — opetus- ja kulttuuritoimi myös sen takia, että nämä ovat usein kouluisten ja nuorten ongelmia yhtä lailla. Ja olemme sinänsä poliisin puolella jo [Puhemies koputtaa] satsanneet, viime vuoden alusta vakinaistaneet internetissä tapahtuvan vihapuheen vastaisen [Puhemies: Aika!] toiminnon.

Puhemies Paula Risikko: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksen, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

16.48 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihmisoikeudet eivät ole vain mielipidekysymys, vaan ne vaativat julkisen vallan erityistä suojelua ja toimenpiteitä. Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti vuonna 2016 Merkityksellinen Suomessa -toimintaohjelman. Sen tavoitteena on estää vihapuhetta ja rasismia ja edistää yhteiskunnallista osallisuutta. Ohjelma sisältää 10 toimenpidettä, jotka kohdistuvat muun muassa opetushenkilöstön koulutukseen, nuorisotyöhön, liikuntaan ja uskontojen vuoropuheluun. Haluaisin kysyä arvoisalta hallitukselta, asiasta vastaavalta ministeriltä: miten tätä ohjelmaa on jalkautettu, miten sitä seurataan ja aiotteko nyt vahvistaa sen toimeenpääntä tämän eilisen erittäin valitettavan ja järkyttävän tutkimustuloksen tultua tietoomme?

16.49 Opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella, reagoimme nopeasti silloin 2015, kun Suomeen tuli runsaasti turvapaikanhakijoita ja havaittiin runsaasti vihapuhetta ja myöskin turvapaikanhakijoihin ja muihin maahanmuuttajiin kohdistuvia rasistisia tekoja ja rasistista käytöstä. Ja se on aivan sietämätön tilanne, että Suomessa vuonna 2018 on tällaiset lukemat tutkimuksesta, meidän pitää pystyä parempaan, meidän pitää pystyä kunnioittamaan kaikkia ihmisiä taustasta riippumatta ja antaa heidän elää rauhassa täällä Suomessa.

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

Ja tämä Merkityksellinen Suomessa -toimintaohjelma on lähtenyt liikkeelle hyvin. Se sai koko meidän sektorin vahvasti mukaan. Siinä oli runsaasti konkreettisia toimenpiteitä, joita on jo jalkautettu, muun muassa osaksi opettajankoulutusta, osana opettajankoulutuksen painopisteitä. Uskontojen vuoropuhelun uusi avustusmuoto on lähtenyt hyvin liikkeelle, ja samoin kansalaisjärjestökentässä on tehty hyvin paljon tämän eteen. Ja nyt tuoreimpana asiana [Puhemies koputtaa] on se, että ministeriöiden yhteistyössä käydään vielä lainsäädäntöä läpi [Puhemies koputtaa] tältä osin.

16.50 Ozan Yanar vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on aidosti sho-keeraava tutkimustulos: 63 prosenttia tummaihoisista on kokenut rasismia Suomessa viiden vuoden aikana — 63 prosenttia. Se on todella, todella suuri luku. Eli tutkimuksen mukaan Suomi on nyt saamassa tällaisen EU:n rasistisimman maan maineen, joka ei ole todellakaan hyväksi meille. Se on aika häpeällistä.

Tämä liittyy myös näihin mielikuviiin, joita monet rakentavat tässäkin salissa. Äsken kuultiin tätä keskustelua, jossa toivotetaan koko ajan jostain haittamaahanmuutosta, normalisoidaan näitä käsitteitä. Se on todella, todella vaarallista. Kannattaa pohtia esim. tässäkin salissa, mitä sanoo. Tämä vaikuttaa mielikuviiin.

Minä haluan muistuttaa, että tämä on maa, jossa natsit marssivat edelleen kaduilla oikeuden tuomiosta huolimatta. Tämä on maa, jossa turvapaikanhakijoiden perusoikeuksia on kavennettu. Tämä on maa, jossa hallitus edelleen toteuttaa nuivaa maahanmuuttopoliitiikkaa. Tämä on maa, jossa jopa kansanedustaja voi kokea rasismia tässä talossa. [Puhemies koputtaa]

Pääministerin sijainen: miten te aiotte näyttää esimerkiksi johtajuutta ja sanoa koko Suomen kansalle, että kaikki kuuluvat tähän maahan, kaikki me suomalaiset ihonväristä, uskonnollisesta taustasta ja kaikesta muusta, alkuperästä huolimatta? Olemme kaikki [Puhemies: Aika!] suomalaisia ja kuulumme tähän maahan. — Kiitoksia.

16.51 Valtiovarainministeri Petteri Orpo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä nämä tutkimustulokset ovat vakava viesti suomalaisesta yhteiskunnasta ja ongelmasta, joka meillä keskuudessamme on, ja voin sanoa tässä sen, että kaikki ihmiset kuuluvat tähän maahan: suomalaiset, Suomessa asuvat ihonväristä, uskonnosta, vähemmistöön kuulumisesta riippumatta. Kaikki kuuluvat tähän maahan ja ansaitsevat täysin tasavertaisen kohtelun: ei rasismia, ei vihapuhetta, ei väkivaltaa. Ihmisoikeudet kuuluvat jokaiselle tässä maassa. Tämä on pyhä suomalainen yhteiskunnan periaate, ja toivoisin, että tästä jokainen pitää huolta. On sitten kyse kouluista, työpaikoista, kodeista, ystäväpiiristä, niin tämä olisi asia, josta meidän pitää yhdessä huolehtia ja puhua keskenämme.

Mutta mielestäni oli erinomaista kuulla ministereiden vastauksia niistä toimenpiteistä, joita tehdään oikeusministeriössä, sisäasiainministeriössä, opetus- ja kulttuuriministeriössä, jotka kaikki tähtäävät siihen, että tämäntyyppinen käytös saadaan Suomesta karsittua ja kitkettyä pois.

16.53 Eva Biaudet r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! EU:n perusoikeusviraston johtaja Michael O’Flaherty on täällä tänään ja huomenna ja on puhunut tästä raportista ja muutenkin keskustellut ihmisoikeuksien tilasta Euroopassa ja Suomessa. Tämä raportti, joka on sinänsä tosi surullista luettavaa, sisältää myös suosituksia Suomal-

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

le, ja haluaisinkin kysyä sitä, aikooko hallitus pistää toimeen näitä suosituksia ja onko se tutustunut näihin suosituksiin, jotka muun muassa kehottavat hallitusta laatimaan rasismin vastaisen toimenpideohjelman vielä tällä hallituskaudella.

Me puhuimme aivan äsken lasten mielenterveydestä ja mielipahasta ja hyvästä olost, ja on tosi outoa, että samalla, kun joissakin reittauksissa olemme maailman onnellisin maa, niin silti olemme Euroopan rasismin maa. Meillä viharikokset eivät myöskään kohdistu [Puhemies koputtaa] pelkästään etnisyyteen vaan myös vammaisiin, ja tämä varmaan aiheuttaa myöskin lapsissa tosi paljon mielipahaa.

16.54 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tapaan perusoikeusviraston pääjohtajan Michael O’Flahertyn huomenna aamulla, ja keskustelemme juuri näistä suosituksista. Sinänsä täytyy olla itsestäänselvää Suomessa, että meillä on nollatoleranssi rasismille, ja se on tämän hallituksen lähtökohta kaikessa, mutta toimenpiteitä täytyy tehdä. Siksi olemme tällä viikolla yhdessä opetusministerin ja oikeusministerin kanssa nimittäneet tämän arkkipiispa emeritus Kari Mäkisen johtaman työryhmän, ja totta kai Euroopan perusoikeusviraston huomiot ja suositukset hyödynnetään myös tämän työn osalta.

Minusta on sinänsä myös aivan huomionarvoista, mitä täällä edustaja Yanar aikaisemmin toi esiin, että kyllä tälläkin salilla on oma vastuunsa keskustelukulttuurista, puolin ja toisin. Ei syyllistetä ketään taustan, etnisyyden tai hänen pyrkimyksensä mukaan. Se ei tarkoita sitä, etteikö totta kai esimerkiksi maahanmuuton tule olla hallittua, sääntöperäistä, mutta ei tehdä kenestäkään etnisyytensä, taustansa takia jotenkin huonompaa tai ongelmallista ihmisenä. Se olisi väärin näitä ihmisiä kohtaan. Jokaisella on sama ihmisarvo. Jokainen Suomessa laillisesti asuva on samanarvoinen, [Puhemies koputtaa] ja rasismille ei pidä antaa tilaa.

16.55 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rasismi ja kaikenlainen syrjintä on luonnollisesti tuomittavaa, ja se syrjintä on pitkälti myös laissa kielletty, eri tilanteissa se on kiellettyä. Mutta sen sijaan vihapuhetta ei ole laissa määritelty. Vihainen puhe toisin sanoen kuuluu vuonna 2018 Suomen perustuslailliseen sananvapauteen. Ihmisen täytyy voida puhua suoraan. Ihmisen täytyy pystyä netissä kirjoittamaan suoraan, mitä mieltä hän on, ilman pelkoa, että hänet jonkun hämärän syyn perusteella otetaan poliisivalvontaan tai että hänen sanomisensa sensuroidaan sieltä netistä. Se on väärin. Pitää pystyä puhumaan suoraan, ja sitä suoraan sanomista ei saa pelätä. Rikoslain mukaan on jo tämmöisiä rikoksia, mitkä voivat täytyä siis väärin puhumalla, joita ovat muun muassa laitton uhkaus, kunnianloukkaus tai kiihottaminen kansanryhmää vastaan. Kun te kuitenkin käytätte jatkuvasti tätä ”vihapuhe”-termiä, niin määritellä nyt kerran oikein kunnolla, mitä te tarkoitatte, kun te puhutte termistä ”vihapuhe”.

16.56 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viharikokset on määritelty, ja niitä todella voivat olla toisaalta teot, pahoinpitelyt, muut syrjivät teot, mutta niitä voi myös olla sellainen vihapuhe, jonka tässä myös edustaja määritteli, joka siis viittaa silloin kiihottamiseen kansanryhmää vastaan, kunnianloukkaukseen tai laittomaan uhkaukseen.

Vuoden 2017 alussa Helsingin poliisilaitokselle perustettiin valtakunnallinen vihapuhetutkintaryhmä, jonka tehtävänä on puuttua siis rangaistavaan vihapuheseen, ja näiden vi-

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

harikosilmoitusten määrä on kasvanut. Se selittyy nimenomaan näillä kansanryhmää vastaan kiihottamiseen, kunnianloukkaukseen tai laittomaan uhkaukseen liittyvillä viharikoksilla, joita silloin loogisesti voi kyllä nimittää myös vihapuheeksi rangaistavassa mielessä.

On tietysti aivan totta, että vihainen puhe ja sinänsä mielipiteet ovat aina sallittuja silloin, kun ne eivät kohdistu näihin asioihin eli leimaa yksilöä hänen taustansa takia.

16.57 Jani Toivola vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On ehkä tärkeää kiinnittää huomiota, että tämän kyseisen tutkimuksen nimi on Being black in the EU eli puhutaan nimenomaan tummasta ihonväristä, mikä tarkoittaa sitä, että se syrjintä ei myöskään tule tyhjästä, vaan siihen liittyy valtavan pitkä historia, joka täytyy myöskin tuoda tähän keskusteluun, ja siitä täytyy olla tietoinen. Täytyy olla tietoinen siitä arjesta ja pohtia sitä laajasti, ei vain rasismien ehkäisyä, vaan sitä, mitkä ovat ihmisen mahdollisuudet edetä tässä yhteiskunnassa ja olla osallinen.

Jos me katsomme vaikka tällä hetkellä eduskunnan salia — me olemme demokratian ytimessä — niin tämä sali on vielä hyvin yksivärinen, on se sitten meidän edustajien kannalta, median kannalta, melkein yleisölehterin kannalta tai muun henkilökunnan kannalta, joka tässä talossa työskentelee. Ja itse ajattelen, että nämä ovat tärkeitä askelia, tavoitteita yhteiskunnassa, joka haluaa aidosti eroon eriarvoisuudesta ja syrjinnästä, se, että me lisäämme ihmisten mahdollisuuksia. Mitä se tarkoittaa koulutuksessa, työelämässä, perheinä olemisena, nuorena, aikuisena ja vanhuksena? Eli tarvittaisiin laaja, kattava otanta ja jonkinlainen suunnitelma siitä, miten toiminnallisesti ehkäistään syrjintä ja rasismi ja samalla [Puhemies koputtaa] mahdollistetaan, että kaikki etenevät suomalaisessa yhteiskunnassa. [Puhemies koputtaa] Otatteko haasteen vastaan?

16.58 Sisäministeri Kai Mykkänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä haaste tietysti ulottuu kaikkien ammattiryhmien, myös julkisten palvelujärjestelmien, puolelle: miten saadaan varmistettua, että eri taustan omaavia monipuolisesti hakeutuu tai että he hakeutuessaan pääsevät myöskin näkyville paikoille?

Mutta on aivan totta, ja kyllä se valitettavasti myös sitä kautta totuudeksi osoittautuu, jos katsoo tämän tutkimuksen perusteella niitä maita, joissa rasismi nimenomaan afrikkalaisperäistä väestöä kohtaan nousee, että ne ovat itse asiassa ne maat, joissa ei ole niin näkyvillä paikoilla eri taustoista olevia ihmisiä eikä perinnettä ollut, jolloin se on selvästi myös ikään kuin tällaista vierauden tunteista kumpuavaa.

Ja sisäministeriön osalta olen itse käynnistänyt toimenpiteet, jotta erityisesti Poliisiammattikorkeakoulun markkinoinnissa suunnataan huomiota siihen, että kaikista maahanmuuttajataustoista koettaisiin luontevaksi hakeutua myös poliisiammattiin. Se on tärkeätä meidän kaikkien turvallisuudelle, jotta kaikissa ryhmissä luotettaisiin poliisiin yhtä lailla ja poliisissa ymmärrettäisiin myös eri kulttuureita. Tämä on toivottavasti yksi toimenpide, joka voi auttaa.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

2.5. Suullinen kysymys yksinyrittäjien sosiaaliturvan parantamisesta (Anders Adlercreutz r)

Suullinen kysymys SKT 197/2018 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Seuraava kysymys, ruotsalainen eduskuntaryhmä, edustaja Adlercreutz.

Keskustelu

17.00 **Anders Adlercreutz r:** Ärade talman! Slush kör nästa vecka igång i Helsingfors. Slush är en företagandets fest, en fest för den som vågar komma till Helsingfors i november, en fest för den som vågar vara företagare — för det är inte alltid en fest. Vi vet att det finns mycket att förbättra i just ensamföretagarnas socialskydd.

Hallitus otti askeleen hyvään suuntaan antamalla vähän aikaa sitten esityksen, jolla parannetaan perheyrityksessä työskentelevän mutta ei yrityksen omistajiin kuuluvan henkilön työttömyysturvaa — kiitos siitä. Mutta yrittäjän sosiaaliturvan osalta on vielä paljon parannettavaa. Meillä on työelämä, jossa yksittäinen henkilö välillä voi toimia yrittäjänä, välillä työntekijänä ja sitten taas yrittäjänä, ja nykyinen sosiaaliturvajärjestelmämme ei näitä ihmisiä palvele, ja heitä on koko ajan enemmän. Ratkaisu tähän voisi olla yhdistelmävakuutus, joka loisi mallin, jossa aseman vaihtuminen ei katkaise henkilön sosiaaliturvaa — siis työttömyysturva heille, jotka työskentelevät vaihtelevasti palkansaajana ja yrittäjänä. Nyt näille molemmille on omat työttömyysturvaratkaisunsa, mikä usein käytännössä johtaa siihen, että ei ole kumpakaan. [Puhemies koputtaa] Arvoisa ministeri Mattila, aikooko hallitus vielä tehdä jotain yksinyrittäjien aseman parantamiseksi, ja miksi hallitus ei vie yhdistelmävakuutusta eteenpäin?

17.01 **Sosiaali- ja terveysministeri Pirkko Mattila** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy ensiksi todeta, että kyllä tämä hallitus on yrittäjän sosiaaliturvaa parantanut, ja kuten tiedätte, täällä on käsiteltävänä juuri tämä ansioturvan parannus yrittäjän ei-omistavan perheenjäsenen kohdalta.

Mutta mitä tulee yhdistelmävakuutukseen, me tiedämme myös senkin, että se ei ollut niin sanotusti helppo harjoitus, mutta toisaalta näen, että sen eteen tehty työ ja selvitykset eivät mihinkään ole kadonneet. Se, kuinka paljon tällä hallituksella ja tällä eduskunnalla on enää aikaa käsitellä näitä lakeja, on myöskin eräs realiteetti. Uskon, että jo tähän asti tehdyllä selvitystyöllä on merkitystä ja tulevaisuutta, ja muistetaan sekin, että se palvelee myös sitten kun tehdään sitä niin sanottua suurta sotu-uudistusta jossain vaiheessa.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Kyselytunti päättyi.

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

3. Ympäristövaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 91/2018 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi ympäristövaliokunnan jäseneksi edustaja Mari-Leena Talvitien.

4. Valtioneuvoston paikkatietopoliittinen selonteko

Valtioneuvoston selonteko VNS 2/2018 vp

Valiokunnan mietintö MmVM 15/2018 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Nyt päätetään maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön MmVM 15/2018 vp pohjalta kannanotosta selonteon johdosta.

Maa- ja metsätalousvaliokunnan puheenjohtajan Anne Kalmarin esittelypuheenvuoron jälkeen keskustelu käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Ryhmäpuheenvuorokierrosta ei ole. Etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus on enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia. Lisäksi myönnän harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja.

Keskustelu

17.03 Anne Kalmari kesk (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Valiokunta pitää paikkatietopoliittisen selonteon keskeisiä linjauksia kannatettavina ja katsoo, että ne vahvistavat yleisempiä tietopoliittisia linjauksia. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että valtiovarainministeriön johdolla valmistellaan ensimmäistä tietopoliittista selontekoa, joka on tarkoitus antaa eduskunnalle joulukuussa 2018. Valiokunta pitää tärkeänä, että selontekojen sisällöt muodostuvat koordinoituiksi.

Selonteossa on määritelty, että kaikki tieto, jonka yhtenä ominaisuutena on sijainti, on paikkatietoa. Paikkatietoa ovat esimerkiksi tiedot rakennuksista, toimipisteistä, kunnista, luonnonsuojelualueista, säästä, rikoksista, onnettomuuksista, radion kuuluvuudesta, mobiilipuhelimien sijaintitiedoista ja liikenneväylistä sekä muiden muassa tilastotiedot. Paikkatiedot integroituvat osaksi kaikkea muuta tietoa, eikä tiedon määrittely paikkatiedoksi muuta sen muita käyttömahdollisuuksia.

Valiokunta katsoo selonteon mukaisesti, että yhteiskunnan kannalta keskeisten paikkatietojen ja niihin liittyvien peruspalvelujen tuottaminen on ensisijaisesti julkishallinnon tehtävä siten, että niiden pohjalle yritykset voivat toteuttaa omaa liiketoimintaa ja palvelutuotantoa. Niissä tapauksissa, joissa tieto syntyy hajautetusti eri viranomaisten toimesta, syntyy tarve yhtenäistää teknisiä ominaisuuksia ja laatua tehokkaalla tavalla.

Vaikka julkishallinto tuottaakin merkittävän osan paikkatiedoista ja myös hyödyntää niitä päätöksenteossa, hyödyntämisessä yrityksillä on keskeinen asema. Sen lisäksi monet yritykset tuottavatkin huomattavia määriä paikkatietoja. Tärkeää on tiedon käytön sujuvoittaminen viranomaisten välillä, yrityksissä ja muilla tietojen loppukäyttäjillä. Mitä su-

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

juvamminkin tiedot saadaan yhteiskäyttöön, sitä ajantasaisempaa tietoa voidaan tarjota saataville.

Valiokunta kiinnitti huomiota siihen, että yhteiskunnan turvallisuusympäristö on muuttunut. Sisäinen ja ulkoinen turvallisuus limittyvät yhä vahvemmin toisiinsa. Paikkatiedoilla on siinä suuri merkitys. Muutokselle on tyypillistä myös teknisen kehityksen nopeus ja ennakoimattomuus. Turvallisuusympäristön muutoksen seurauksena myös kyberkeinojen käyttäminen poliittisten päämäärien saavuttamiseksi ja yhteiskunnan keskeisen infrastruktuurin ja muiden elintärkeiden toimintojen vahingoittamiseksi on tullut mahdolliseksi. Paikkatietoratkaisuja tehtäessä ja niitä kehitettäessä tulee huomioida kokonaisturvallisuuden malli, joka kattaa kaikki yhteiskunnan tasot ja tahot.

Selonteossa ei käsitellä paikkatietojen ja paikkatietopalveluiden käyttöoikeuksien rajaamisen eikä tietopolitiikan yleisiä periaatteita. Tältä osin selonteossa on katsottu, että ne on tarkoituksenmukaista linjata yleisemmässä tietopolitiikan valmistelussa. Lisäksi selonteossa tarkastellaan yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta ja henkilötietojen suojaa lähinnä vain paikkatietojen osalta.

Selonteossa on esitetty seitsemän kehitystoimenpidettä ja niiden vaikuttavuusalueet. Valiokunta on tarkastellut kutakin kehitystoimenpidettä erikseen.

Esimerkiksi hätäkeskustoiminnassa on välttämätöntä saada mahdollisimman tarkka ja oikea paikkatieto, osoitetieto, jotta oikeanlaista apua voidaan lähettää paikalle mahdollisimman nopeasti. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että Hätäkeskuslaitoksen käyttämisestä eri osoiteaineistoista on löytynyt yli 140 000 ristiriitaista osoitetietoa. Näiden puutteiden korjaaminen välittömästi on välttämätöntä ja edellyttää laaja-alaista ja pitkäjänteistä yhteistyötä eri toimijoiden kesken.

Riittävän tarkka paikannus on välttämätön edellytys myös esimerkiksi turvallisen liikenteen automaation kehittymiselle. Autonominen liikenteen vaatimukset sijaintitarkkuudesta, tietojen reaaliaikaisesta saatavuudesta ja tietojen laadukkuudesta ovat varsin vaativia, mikä tulee ottaa huomioon selonteon toimeenpanossa muun muassa paikkatietojen määrittelyssä.

Tarkkaa paikannusta tulee voida hyödyntää koko Suomen alueella. Tämä vaatii myös satelliittipalveluihin panostamista erityisesti arktisilla alueilla. Satelliittinavigoinnilla ja sen kehittämisellä on keskeinen merkitys monien yhteiskunnan keskeisten toimintojen kannalta. Monella toimialalla myös paikkatiedon kolmiulotteisuudella on merkitystä.

Paikkatietojen tulee olla turvallisuusviranomaisten saatavilla kaikissa tilanteissa ajantasaisina ja myös kaikille toimijoille yhtenäisinä. Turvallisuusviranomaisilla on paikkatietoihin kohdistuvia erityistarpeita. Sen vuoksi turvallisuusviranomaisten yhteiskäytön tulee toteuttaa erityisvaatimukset täyttävä yhteinen paikkatietoalusta, jonka avulla muodostetaan perusta esimerkiksi yhteiselle tilannekuvalle kaikissa oloissa. Turvallisuusviranomaisten yhteinen paikkatietoalusta tehostaa viranomaisten yhteisten paikkatietojen käyttöä ja näin ollen myös yhteisen tilannekuvan muodostamista.

Tärkeintä on, että turvallisuusviranomaisten paikkatietoalustan tulee pitää sisällään myös aineiston kattavuuden tarkistuksen sekä laadunvarmistusprosessit, jolloin käyttäjätahojen ei enää tarvitse tehdä tätä erikseen vaan aineiston oikeellisuuteen ja laatuun voidaan luottaa. Lisäksi alustaa toteutettaessa tulee selvittää, mitkä toimijat voidaan turvallisesti oikeuttaa alustan käyttäjiksi.

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

Kansallinen huoltovarmuus on kokonaisturvallisuuden osa, jonka tuottamiseen osallistuvat yhä lisääntyvässä määrin erityisesti kriittiseksi luokitellut yritykset. Kriittisten yritysten tarvitseman paikkatiedon sisältö ja saatavuus tulee varmistaa.

Paikkatietojen ekosysteemin ja yleisemminkin eri toimijoiden yhteistyön kehittäminen sekä yhteisesti sovittujen kansainvälisten standardien mukainen tiedon mallinnus ja jakelu kuuluvat selonteon toimenpiteiden keskeisiin tavoitteisiin. Mitä yhtenäisempinä tiedot saadaan niiden ylläpitäjiltä, sitä yhtenäisempinä ja ajantasaisempina ne ovat käyttäjien saatavilla.

Digitaalisessa ympäristössä valtiolle on tullut uusi tehtävä edistää digitaalisten yhteistyömallien ja ympäristöjen syntymistä ja kehittymistä. Tähän valtion on tarvittaessa tehtävä lisäpanostuksia. Monissa tapauksissa yritykset luontevasti täydentävät julkisen sektorin toimintaa ja palveluja lisäarvopalveluilla. Paikkatiedolla voi kuitenkin olla käytön rajoitteita esimerkiksi omistajien aineistopolitiikan johdosta. Omistajien asettamiin perusteettomiin rajoitteisiin tulee puuttua lainsäädännöllä.

Paikkatietojen hyödyntämiseen laajasti eri yhteiskunnan toiminnoissa liittyy edelleen melkoisia haasteita, koska paikkatiedot koetaan liiaksi tietyn ammattikunnan osaamisalueeksi. Tietoisuus ei ole levinnyt tavoitellulla tavalla osaksi kaikkea toiminnan kehittämistä. Valiokunta kiirehtii toimia, joilla paikkatiedoista tulee aidosti kansallinen kilpailutekijä.

Paikkatietopolitiikan tulee olla linjassa myös muiden yleisempien tietopolitiikkaa koskevien toimenpiteiden kanssa. Tällä hetkellä valmistelussa on tiedonhallintalaki. Kyse on yleislaista, jolla luodaan puitteita hallinnon tiedon hyödyntämiseen. Laki toteutuessaan tukee myös paikkatietojen käyttöä ja hallintaa. Julkishallinnossa tulee olla selkeät lainsäädännössä määritellyt roolit, tehtävät ja vastuut paikkatietotoiminnoissa. Myös kuntien ja valtion organisaatioiden rooleja ja vastuita tulee selventää, jotta vältetään päällekkäiset toiminnot sekä edistetään yhteentoimivuutta ja yhteiskäyttöisyyttä.

Kansallisen lainsäädännön kehittäminen viranomaisten tuottamien tietojen yhteentoimivuuden varmistamiseksi on tarpeen. Tietojen käyttöoikeuksiin liittyvissä kysymyksissä on kuitenkin harkittava tarkkaan tietojen käyttöoikeuksien rajaamista yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden, huoltovarmuuden ja henkilötietojen suojan näkökulmasta.

Henkilötietojen käsittelyyn liittyvien vaatimusten lisäksi paikkatietoja kerätessä, säilytettäessä ja luovutettaessa tulee myös ottaa huomioon julkisuus ja salassapitosäätelystä seuraavat rajoitukset. Paikkatietojärjestelmien digitaalisuus edellyttää lisäksi kyberturvallisuudesta huolehtimista ja palveluiden jatkuvuuden varmistamista. Tämän toteuttaminen on kustannustehokkainta jo palvelujen rakentamisvaiheessa.

Arvoisa puhemies! Selonteon kansainvälinen tarkastelu on melko suppea. Toiminnan kansainvälisyyteen on vain ohuita viitteitä. Tarvitaan kansainvälisen kehityksen kattava analyysi ja sitä kautta toimenpide-ehdotukset. Suuret kansainväliset alustat voivat tarjota aivan uusia mahdollisuuksia tai ne voidaan nähdä uhkana kansallisille toimijoille.

Yhteenvetona voi todeta, että selonteko luo erittäin hyvän pohjan paikkatietopolitiittiselle jatkotyölle.

17.13 Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä: Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kansanedustajakollegat! Aluksi tietysti suuri kiitos valiokunnalle erittäin asiantuntevasta, laaja-alaisesta, perusteellisesta työstä paikkatietopolitiittisen selonteon käsittelyn yhteydessä. Niin kuin jo silloin lähete keskustelussa kävimme täällä keskustelun, joka osoitti sen, että

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

asiaan on aivan erityistä kiinnostusta edustajien keskuudessa, koko eduskunnan keskuudessa, niin myöskin mietintö, joka tästä on tehty, osoittaa aivan sitä samaa — lämmin kiitos siitä. Se vie tätä meidän yhteistä ja myöskin yksituumaista tavoitetilaa erinomaisella tavalla eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Kun haluamme suomalaisen yhteiskunnan kehittyvän ja yritysten toimintaedellytysten parantuvan, on pakko muuttaa myös julkishallinnon ja muidenkin toimijoiden toimintatapoja. Ei ole varaa enää kerätä ja ylläpitää tietoja vain omaa käyttöä varten, vaan on huomioitava muidenkin saman tiedon tarvitsijoiden tarpeet. Digitalisoituvaa yhteiskuntaa ei ole mahdollista kehittää tuloksellisesti yksin: on tehtävä yhteistyötä. Julkishallinnossa on tärkeää kehittää valtionhallinnon sisäistä yhteistyötä sekä valtionhallinnon yhteistyötä kuntien ja yritysten kanssa. Siksi selonteossa yleisinä tavoitteina ovat paikkatietojen yhteentoimivuuden, siis niiden käyttökelpoisuuden, kehittäminen sekä eri toimijoiden yhteistyön lisääminen. Tämä myös vastaa siihen selkeään puutteeseen, joka meillä tällä hetkellä on ja jonka puheenjohtaja Kalmari äsken toi esille, eli meillä on ristiriitaisia paikkatietoja tällä hetkellä, ja näinhän ei saa olla. Siksi me myöskin tarvitsemme vahvasti sitä yhteistyötä.

Näiden tavoitteiden toteuttamiseen liittyvät osaltaan muun muassa selonteon toimenpiteet: kehitetään yhteistyötä uudella yhteistyöelimellä, kehitetään yhteistä paikkatiedon ekosysteemiä ja uudistetaan lainsäädäntöä kehityksen varmistamiseksi. Yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta ja henkilötietojen suojasta on selonteon mukaan huolehdittava kaikessa paikkatietojen ja toimintojen kehittämisessä, ja tämä tuli erittäin hyvin esille äsken puheessa, esittelypuheenvuorossa ja myöskin mietinnössä. Kun kaikki selonteossa ehdotetut toimenpiteet saadaan toteutukseen, ollaan hyvää vauhtia menossa kohti tuota meidän tavoitettamme: maailman innovatiivisinta ja turvallisinta paikkatiedon ekosysteemiä. Tästä hyötyvät kaikki suomalaiset.

Lisäksi on selvää, että kansainvälinen yhteistyötä, johon tässä myöskin vahvasti viitataan, meidän täytyy, totta kai, tehdä. Tämä, jos mikä, on aihealue, jossa tietojen vaihto kansainvälisellä tasolla on erittäin tärkeää, ja myöskin seuranta, miten muualla näitä asioita hoidetaan. Mutta nyt tässä kohdassa olemme halunneet keskittyä aivan erityisesti siihen, että me saamme kansallisesti asiat hoidettua ja paremmin hoidettua ja niin, että niitä pystytään myös turvallisesti hyödyntämään, mutta se ei tarkoita sitä, että me olisimme tuota kansainvälistä ulottuvuutta millään tavoin unohtaneet.

17.16 Pauli Kiuru kok: Arvoisa puhemies! Kiitos ministeri Lepälle ja edustaja Kalmarille esittelystä.

Myös ympäristövaliokunnassa tätä käsiteltiin ja annoimme lausunnon. Siellä kiinnitettiin huomiota luontopalveluihin. Tietysti metsätalous ja maatalous tulevat merkittävässä roolissa, esimerkiksi sääpalvelut voivat olla. Sitten tällaisia ajatuksia, jotka saattavat tulevaisuudessa vielä kehittyä, ovat esimerkiksi jätteiden sivuvirrat, jätteiden käsittely, kuljetus, kustannusten pienentäminen, päästöjen pienentäminen. Sillä puolella tieto on julkisyhteisöjen tuottamaa, mutta yrityksillä on käytettävissä sellaisia ajatuksia, jotka sitten voivat luoda uutta yrittäjyyttä ja työpaikkoja.

Turvallisuuskäkökulma on aina semmoinen asia, joka minua kiinnostaa. Niin kuin tässä sanottiin, 140 000 ristiriitaista tietoa löytyy. 112-sovellus, joka on käytettävissä hätäkeskukseen, on yksi esimerkki paikkatiedosta. Kun teet hälytyksen, niin sinne menee saman tien tarkat koordinaatit siitä, että missä tapahtuu, ja jos ei itse tiedä tarkkaa sijaintia, niin se

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

välittyy sinne, ja apu tulee sitten sen mukaan. Jos moottoritietä hälyttää apua, niin ei se paljon auta, jos sanoo, että olen täällä Hämeenlinnan ja Tampereen välillä jossain, että tulkaa auttamaan, mutta kun siellä on koordinaatit, niin auttajat tietävät välittömästi.

Tietysti myös poliisin näkökulmasta tällainen tilastollinen näkökulma kanssa tulee, eli esimerkiksi missä tapahtuu rikoksia, minkä tyyppisiä rikoksia. Hyvin tarkkaankin voidaan saada liikenteen osalta erilaisia turvallisuusnäkökohtia. Tämä on erittäin mielenkiintoinen ja avaa erittäin paljon kehitysnäkymiä Suomelle.

Yksi esimerkki tähän loppuun, joka liittyy kehitysyhteistyöhön: monissa maissa, joissa olen päässyt olemaan matkalla mukana, maatalouden elinkeinojen kehittäminen törmää siihen, että ei tiedetä, kenen peltotilkku on, missä ovat rajat, ja tämä osaaminen on sellaista, mitä voidaan käyttää myös kehitysyhteistyössä.

17.18 Katja Taimela sd: Arvoisa rouva puhemies! Paikkatietopoliittinen selonteko on digitalisoituvan yhteiskunnan ytimessä. Se on perusedellytys, jotta sähköisiä palveluita voidaan kehittää. Paikkatietojen hyvä saatavuus ja laatu ovat keskiössä, jotta palveluita voidaan sähköistää esimerkiksi liikenteessä. Me emme välttämättä pysty vielä edes arvioimaan, millaisia uusia palveluita avoimen, hyvin saavutettavan ja yhteensopivan paikkatietoaineiston varaan pystytään rakentamaan. Sen kuitenkin tiedämme, että esimerkiksi palveluliikenne vaatii laadukasta paikkatietoaineistoa käyttöönsä.

Sekä selonteossa että mietinnössä todetaan, että yhteiskunnan kannalta keskeisten paikkatietojen ja niihin liittyvien peruspalvelujen tuottaminen on ensisijaisesti julkishallinnon tehtävä. Tämän julkishallinnon tuottaman tiedon pohjalle yritykset voivat sitten toteuttaa omaa liiketoimintaa ja palvelutuotantoa. Tähän on helppo yhtyä.

Suomessa ollaan useimpia muita maita edellä julkisen hallinnon paikkatietojen avoimuudessa ja maksuttomuudessa, kuten ympäristövaliokunta toteaa lausunnossaan. Selonteossa ei oteta kantaa tavoitteiden mukaisen toiminnan rahoittamiseen taikka toiminnan maksullisuuden tai maksuttomuuden reunaehtoihin. Olisiko tämä asia, jota tulisi jatkossa pohtia tarkemmin? Pitäisikö julkisin varoin kootusta paikkatiedosta periä jonkinlaista maksua esimerkiksi yritykseltä, jonka liiketoiminta perustuu paikkatietojen avoimeen saatavuuteen? En sano, että näin pitäisi olla, mutta asiaa olisi hyvä pohtia ja siitä tulevaisuudessa linjata.

On tärkeää, että julkishallinto hallinnoi ja tuottaa paikkatietoja ja välittää niitä yritysten käyttöön. Voi olla riskialtista, jos paikkatietojen hallinnointi tai rekisterien ylläpitäminen ohjataan yksityisen tahon haltuun tai esimerkiksi karttapalvelu joukkoistetaan niin, että yksityiset ihmiset voivat muokata tietoja ja merkitä paikkoja karttoihin. Onneksi julkishallinnon tärkeä rooli tunnistetaan ja tunnustetaan sekä selonteossa että mietinnössä.

Mikä on kaikista olennaisinta? Olennaista on se, että julkisen ja yksityisen sektorin hyvä yhteistyö, jota valiokuntakin painottaa, on olemassa. Julkishallinnon ja yritysten tietojen hyödynnettävyydessä ja koordinaatiossa on varmasti parannettavaa. Tähän on tärkeä kiinnittää jatkossa huomiota, kuten ympäristövaliokuntakin toteaa ja painottaa eri toimijoiden välisen ekosysteemin rakentamisen tärkeyttä.

Arvoisa rouva puhemies! Tietoturvan korkea taso ja henkilötietojen suojan toteutuminen sekä käyttöoikeudet erilaisiin tietovarantoihin ovat yhä tärkeämpiä asioita sähköistyvässä yhteiskunnassamme. Näin myös paikkatietojen kohdalla. Käyttöoikeuksien rajaamista yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden, huoltovarmuuden ja henkilötietojen suojan

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

näkökulmasta ei voi painottaa liikaa, mutta toisaalta saavutettavuus ja avoimuus ovat myös kovasti tärkeitä. Tässä tulee löytää tarvittava tasapaino.

Istuvaa hallitusta voi kiittää tästä tärkeästä selonteosta ja valiokuntia hyvästä työstä. Hallitus on ymmärtänyt paikkatiedon tärkeyden, mistä osoituksena on tämä selonteko sekä vielä tämän vuoden puolella tulossa oleva tietopoliittinen selonteko. Painotan, kuten myös valiokunta, koordinaation tärkeyttä tämän ja tulevan selonteon välillä.

Valmistelussa on myös tiedonhallintalaki, joka tulee olemaan yleislaki, jolla luodaan puitteita julkisen hallinnon tiedon hyödyntämiseen. Laki toteutuessaan tukee myös paikkatietojen käyttöä ja hallintaa, eli pääsemme lähiaikoina keskustelemaan uudestaan näistä tärkeistä aiheista.

Mietinnössä tunnistetaan myös vaaran paikat ja riskit, joita paikkatietojen leviämisestä väärin käsiin voi seurata. Valitettavasti kyberterrorismi ja erilaiset palveluhyökkäykset ovat arkipäivää. Paikkatiedot voivat olla arvokkaita sellaiselle taholle, jonka tarkoitus on vaurioittaa yhteiskuntaamme. Ne ovat kriittistä infraa. Tärkeää on pystyä löytämään tasapaino avoimuuden ja helpon saatavuuden mutta myös turvallisuuden kanssa. Tiedon välittämisen helppous ja paikkatietojen avoin lisääminen lisäävät tietojen väärinkäytösten riskejä, ja nämä riskit on tärkeä tunnistaa.

17.23 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Myös tulevaisuusvaliokunta käsitteli tätä tärkeää selontekoa, ja tuon sieltä muutamat terveiset vähän täydentämään mietintöä.

Paikkatiedosta puhuttaessa on syytä muistaa, ettei kyse ole mistään pienestä erityisalueesta vaan nopeasti vahvistuvasta ilmiöstä, joka luo uusia tapoja tuottaa ja käyttää tietoa, ja samalla se tuottaa myös uusia tiedon käyttäjiä ja tuottajia. Tämä synnyttää runsaasti uusia mahdollisuuksia mutta toisaalta myös uhkia kansalaisyhteiskunnan, talouselämän ja julkisen hallinnon näkökulmasta.

Lainsäädännön näkökulmasta paikkatiedolla on yhteyksiä esimerkiksi liikennekaareen, tietosuojaan, tiedustelulainsäädäntöön, tiedonhallintalakiin sekä tietopoliittiseen selontekoon ja myös ympäristölainsäädännön kehittämiseen. On suuri haaste saada lainsäädäntö sovitettua yhteen, mutta politiikkajohdonmukaisuus on mielestäni välttämätön tässäkin asiassa ja erityisesti tässä asiassa. Myös monen eri toimijan toiminnan yhteensovittaminen on haasteellista, sillä toimintojen liittymäpinnoissa on varmistettava toisaalta tiedon oikeellisuus mutta myös sen eheys.

Globalisoituvassa maailmassa paikkatietopolitiikkaa on tehtävä globaalista näkökulmasta, sillä yksilöiden ja yritysten toimintaympäristö on muuttumassa ratkaisevalla tavalla sijaintitiedon lisääntyvän keräämisen ja hyödyntämisen johdosta. Globaali näkökulma on kovin ohuesti esillä tässä selonteossa, ja tähän puutteeseen myös mietinnössä kiinnitetään huomiota.

Yksilön näkökulmasta paikkatiedon hyödyntäminen edellyttää digitaitoja, ja meillä on edelleenkin lähes miljoona suomalaista, jotka eivät pysty, osaa tai voi käyttää digipalveluja. Tarvitaan siis paljon kansalaisten koulutusta digitaitojen lisäämiseksi, mutta tarvitaan koulutusta myös digitaalisuuden turvallisesta käytöstä. Erilaisten turvallisuushkien torjunta edellyttää, että luotettavaa tietoa on saatavilla ja että ihmiset osaavat arvioida tietoa kriittisesti ja osaavat tuottaa ja käyttää palveluja vastuullisesti ja turvallisesti sekä työssään että myöskin yksityiselämässään.

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

Turvallisuuskulmasta paikkatieto toisaalta kyllä lisää turvallisuutta, esimerkiksi pelastus- ja turvallisuusviranomaisten oikeaan paikkaan nopeasti löytäminen nopeuttaa ilman muuta sitä avun saamista, mutta toisaalta paikkatiedon louhinta ja eri tietokantojen yhdistely voivat luoda myös turvallisuushkia sekä yksilön tietosuojaan että myöskin kansallisella tasolla. Mahdollisuuksien ja uhkien tasapaino on tärkeä, ne on saatava tasapainoon. Tarvitsemme kaikessa teknologian kehittämisessä enemmän hyöty—riski-analyysyjä, joissa avoimesti arvioidaan mahdollisuudet ja uhkat.

Arvoisa puhemies! Yksilön tietosuojan näkökulmasta on tärkeää tiedostaa ja pohtia, korostammeko avointa kansalaisyhteiskuntaa, kuten esimerkiksi Euroopan unionissa on perinteisesti tehty ja toimittu. Mutta näin ei ole kaikkialla, sillä esimerkiksi Kiina on lähtenyt kansalaisten valvonnan lisäämisen tielle. Teknologian kehittyminen, myös paikkatieto, mahdollistaa molempiin suuntiin etenemisen. Teknologian kehittämisessä ja arvioinnissa onkin aina huomioitava myös eettiset näkökulmat.

17.27 Anne Kalmari kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kun valiokunnan mietintöä tehtäessä tuli ilmi, että todellakin hyvin monet eri tahot käyttävät tietoa hyväkseen ja tuottavatkin sitä tietoa, niin onko nyt niin, että todellakin siinä seuraavassa lainsäädäntöhankkeessa, joka meille joulukuussa nyt annetaan, tulee selvyys siihen, että ei tarvitsisi tehdä turhaa, päällekkäistä työtä, vai vaatiiko tämä vielä jatkotoimenpiteitä myöhemmin? Hyvällä ja hyvin koordinoitulla paikkatiedolla todellakin säästämme paljon yhteiskunnan kustannuksia.

17.28 Olli-Poika Parviainen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Tämä on hyvä selonteko, kiitos ministerille sen edistämisestä ja valiokunnalle ja valiokunnan puheenjohtajalle hyvistä puheenvuoroista.

Korostaisin sitä, että paikkatieto toimii tärkeänä alustana niin yksilöiden luontevalle, sujuvalle vapaa-ajan vietolle kuin liikenteen järjestämiselle, tiedon saamiselle, yritysten mahdollisille uusille innovaatioille tai jopa ilmastomuutoksen torjunnalle, kun katsomme esimerkiksi, miten liikennettä voitaisiin paremmin ja vähäpäästöisemmin organisoida.

Edustaja Mäkisalo-Ropponen nosti esiin ansiokkaasti myös sen, että paikkatietokysymyksiin liittyy vahvasti tietosuojaelementti, joka kannattaa kuljettaa mukana. Toisaalta on hyvä huomata myös se, että paikkatietopoliittisissa kysymyksissä meidän ei kannata olla myöskään kansainvälisesti nukuksissa, sillä esimerkiksi GPS-järjestelmän heikkoudet ovat tunnetusti todistettuja. Ei ole kuin lyhyt aika siitä, kun meidänkin maaperämme yläpuolella olevaa GPS-järjestelmää on ilmeisesti häiritty ja sitä kautta vaikutettu nimenomaan paikkatietosignaaleihin. EU:n Galileo-järjestelmä vaikuttaa lupaavalta, mutta jos olen oikein ymmärtänyt, niin ensimmäiset satelliitit on vasta lähetetty ja meillä kestää vielä jonkin aikaa, että meillä on EU-tasoinen, toimiva paikkatietojärjestelmä käytössä.

Nostaisin vielä erikseen esiin sen, että tietosuojan lisäksi avoimilla rajapinnoilla ja mahdollisimman avoimella tiedonkäytön sallimisella yksilöille ja elinkeinoelämälle me voimme ehkä synnyttää sellaista uutta hyvinvointia ja myös liiketoimintaa, jota emme ole vielä tulleet ajatelleksikaan.

17.30 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! Täällä edustaja Parviainen, Olli-Poika ja myöskin edustaja Kiuru, Pauli ottivat esille kansainvälisen yhteistyön ja mahdollisuudet sillä saralla. Vastaavatyypistä, EU:n paikkatietopoliittista ohjelmaa varmaan tarvittaisiin, koska EU:n sisällä on jo suuria ongelmia muun muassa edustaja Kiurun mainitse-

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

maan maanomistusolojen määrittelemiseen liittyen. Esimerkiksi metsäpalojen yleistyessä Etelä-Euroopassa muun muassa Portugali on maa, jossa, voisi sanoa, on todellakin maanomistusolojen rekisteröinnissä ja paikkatietojen täsmentämisessä suuria puutteita.

Olisinkin kysynyt ministeriltä, nähdäänkö tässä mahdollisuuksia, että Suomi voisi olla myöskin EU:ssa viemässä vaikkapa omalla puheenjohtajuuskaudellaan näitä asioita eteenpäin. Sitten, jos taas verrataan meidän naapurimaahamme Viroon, niin siellä monet tämän-tyyppiset rekisterit, muun muassa liittyen maanomistusoiloihin, ovat julkisia ja avoimia ja kaikkien kansalaisten käytettävissä.

17.31 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Unohdin omassa puheenvuorossani kysyä ministeriltä pari kysymystä, jotka liittyvät ihan suoraan siihen, mitä äsken sainoin, ja kun meillä ei näytä olevan sen enempää täällä keskusteltavaa, niin ministeri ennättää varmaan vastatakin.

Eli miten aiotaan saada yhteensovittettua nämä eri lainsäädäntöhankkeet, jotka liittyvät paikkatietoon? Siinä on se yhteensovittamisen hankaluus, ja tavallaan kuitenkin politiikka-johdonmukaisuuden näkökulmasta niiden kaikkien pitäisi mennä samaan suuntaan. Muuten meille tulee yhteiskuntaan ongelmia ihan varmasti.

Toinen kysymys liittyy siihen, minkä verran selontekoa tehtäessä tehtiin riski—hyöty-analyyseja ja minkä verran on tarkoitus jatkotyössä tehdä.

17.32 Pauli Kiuru kok: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Essayah otti metsäpalot puheeksi, ja jommankumman valiokunnan papereissa mainittiin, että metsäautoteiden osalta on joitain puutteita paikkatiedossa. Senhän me tiedämme, että hyvin toimiva metsäautotieverkosto on metsäpalotilanteissa erittäin tärkeä. Jos siellä on puutteita, niin mitä asialle sitten ollaan mahdollisesti tekemässä?

Toinen näkökulma, mikä harvemmin tulee esiin, on se, kun meillä on tämä jokamiehen-oikeus — tämä nyt menee pikkasen jo kauas tästä, mutta kuitenkin: kun maa- ja metsätalousministeri täällä on, niin oletteko kiinnittänyt huomiota siihen tai kuullut siitä, että näille teille alkaa ilmestyä yhä useammin erinäköisiä puomeja ihan omine lupineen, ja miten se saattaa jopa vaikuttaa turvallisuusviranomaisten kulkemiseen.

17.33 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Tämän käsittelyn yhteydessä nousi myöskin esille se, miten meidän tulee vaatia kuntia pitämään huolta siitä, että ajantasaiset paikkatiedot ovat merkittyinä sinne yleiseen rekisteriin ja että ne tiedot ovat oikein.

Omalla alueellani, tuolla Saimaan äärellä, missä matkailu on se meidän mahdollisuu-temme saada alueelle lisää elinvoimaa — siinä on todella iso potentiaali kasvulle — on ongelmana se, että matkailijat eivät löydä niihin paikkoihin, joissa olisi tekemistä. Eli kun tulee Saimaan äärelle, niin haluaisi tietenkin päästä vaikka uimaan, mutta ei matkailija tiedä, missä ovat ne hyvät uimarannat. Ne ovat kyllä sisäpiirillä, paikallisilla asukkailla ehkä tiedossa, mutta eivät ulkopuolisilla, eivät myöskään niillä, jotka muuttivat vastikään sinne alueelle. Tai kunnan valmis infra, jota voi hyödyntää matkailussa, esimerkkinä vaikkapa lasten leikkipaikat, joissa matkailijat voivat aivan hyvin viettää lastensa kanssa aikaa, käydä piknikillä ja samalla vaikka uimassa, monesti uimaranta on siinä lähellä — näitä ei ole missään merkittyinä, jolloin myöskään yritykset eivät voi tehdä erilaisia puhelimeen ladattavia sovelluksia, mistä voi sitten katsoa nopeasti, miten pääsee näihin kohteisiin. Eli paikkatieto on myös todella tärkeä, jotta me voimme saada elinkeinoissa kasvua aikaiseksi.

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Sitten ministeri Leppä, vastauspuheenvuoro. Riittääkö 3 minuuttia? [Jari Leppä: Kyllä varmaan!]

17.35 Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä: Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia hyvistä kommentteista ja myöskin edelleenkehittämisehdotuksista, joita tuli. Kaikissa puheenvuoroissa tuli hyvin esille se, kuinka laaja-alaisesta asiasta ja moneen asiaan vaikuttavasta asiasta ja kuinka paljon mahdollisuuksia sisältävästä asiasta tässä on kysymys lähtien kehitysyhteistyöulottuvuudesta ja päättyen jokamiehenoikeuksiin Suomessa ja kaikesta siltä väliltä.

On selvää, että paikkatietoon ja sen käsittelyyn ja lainsäädäntöön, siihen liittyviin lainsäädäntötoimenpiteisiin, sisältyy aina sekä mahdollisuuksia että riskejä yhtä aikaa, ja niitä molempia meidän pitää viedä tasajalkaa eteenpäin. On selvää, että keskeistä on se, että me varmistamme kaikin tavoin paikkatiedon tietosuojan toteutumisen. Se on oleellisen tärkeä asia. Mutta samalla me pohdimme myös sitä, miten — niin kuin edustaja Taavitsainen tuossa viimeksi sanoi matkailun osalta — me voimme edelleen hyödyntää sitä myös elinkeinoelämässä ja miten vaikkapa matkailun osalta uusia sovelluksia pystymme aikaansaamaan.

Myös kuntien tietoaaineistojen yhtenäistäminen standardien mukaisiksi voi vaatia toimenpiteitä, myös kunnissa toimenpiteitä. Ne on usein taloudellisesti järkevää tehdä ohjelmistojen päivitysten tai vaihdon yhteydessä, niin että sekin on myös ajantasa-asia ilman muuta.

Kokonaisturvallisuus ja henkilötietojen suoja siis on se todella, todella keskeinen asia kaikissa selonteon toteuttamiseen liittyvissä asioissa. Paikkatietojen kehittämisen osalta on kiinnitetty huomiota siihen, että usein entistä paremmat ja käyttökelpoisemmat paikkatiedot tuottavat yhteiskunnalle, niin kuin äsken sanoin, sekä hyötyjä että riskejä, ja näiden pitää olla erittäin hyvin määriteltyjä käyttöoikeuksissa tietojen osalta ja niin edelleen.

Arvoisa puhemies! Tuo tiedon koordinointi ja yhteensovittaminen on äärimmäisen tärkeä asia, ja sen pitää olla läpileikkaavana toimintamallina koko ajan, silloin kun puhutaan niin tästä kuin tähän liittyvistä muista lainsäädäntöhankkeista. Tähän liittyy myöskin se seuraava selonteko, johon tämä on liitännäinen, eli tietopoliittinen selonteko, ja ilman muuta niiden pitää olla koordinaatiossa keskenään, se on ihan päivänselvää.

No, halutaanko olla EU:n kärkikastissa? Ilman muuta halutaan olla ja näyttää suuntaa. Meillä on siihen erinomaiset mahdollisuudet. Meidän oma laitoksemme, Maanmittauslaitos, on aivan maailman kärkeä näissä asioissa. Se mahdollistaa sen pohjan, jolta me voimme myöskin elinkeinonäkökulmasta ponnistaa tämän asian osalta, se on ihan selvää.

Sitten tähän löyhästi liittyvä asia, niin kuin edustaja Pauli Kiuru täällä totesi, jokamiehenoikeudet. Siihen totean vain sen, että jokamiehenoikeudet ovat erittäin hieno toimintamalli. Niitä pitää käyttää oikein, niin että ei aiheuteta ongelmia tai ei aiheuteta vahinkoa, jolloin sitten saattaa tulla näitä mainitsemianne ongelmia, niin että sinne ilmestyy sitten puomeja, kun tätä oikeutta käytetään väärin. Eli on sekä velvoitteita että oikeuksia, ja nämä pitää myöskin olla aina kaikilla mielessä. Tämä on hieno järjestelmä meillä, ja sen pitää meillä säilyä, mutta nämä kaksi asiaa pitää mielessä pitää. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi valtioneuvoston selonteon VNS 2/2018 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 203/2018 vp

Valiokunnan mietintö StVM 15/2018 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 203/2018 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

6. Lakialoite laiksi perusopetuslain 29 §:n, lukiolain 21 §:n ja ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 80 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 29/2018 vp Tiina Elovaara sin ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu

17.39 **Tiina Elovaara sin** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on toinen lakialoite koskien koulukiusaamista, jonka olen laatinut, ja tällä aloitteella haluan tuoda lisää velvoitteita puuttua koulukiusaamiseen ja tuoda lainsäädäntöön velvoitteita koskien myös toisen asteen koulutusta eli lukiota ja ammattikoulua.

Tämä on oikeastaan lakialoitepaketti, jos näin voi sanoa, ja keskeistä tässä on ilmoitusmenettely. Koulutuksen järjestäjällä olisi oltava sovittu menettely, jolla sekä opiskelijat että koulun henkilökunta voivat kertoa näkemästään tai kokemastaan häirinnästä, kiusaamisesta, väkivallasta tai muusta epäasiallisesta kohtelusta.

Sitten tässä edellytetään ohjeistusta siihen, miten rehtori ja opettajat puuttuvat tiedossa olevaan häirintään tai muuhun kiusaamiseen.

Sitten tässä on myös puuttumisvelvollisuus, mutta myöskin velvollisuus arvioida opiskeluympäristön turvallisuutta, järjestelyjä, puuttumistoimia ja kurinpitorangaistuksia, joissa pitää aina huomioida lapsen tai nuoren kehitystaso ja ikä.

Tässä edellytetään myös seurantaa, jotta tilanne saadaan varmasti päätymään.

Lopuksi tässä tuodaan vielä aluehallintovirastolle oikeus oma-aloitteisesti ottaa tutkittavaksi turvallisen opiskeluympäristön toteutuminen, jos on mitään epäilyä siitä, että näin ei tapahdu.

No, voi kuulostaa siltä, että nämä ovat itsestäänselvyyksiä, mutta valitettavasti näin ei ole. Tälläkin hetkellä Suomessa Vaasan yliopiston Pelastakaa koulukiusattu -tutkimuksen mukaan viidesosa koulun tiedossa olleista kiusaamistapauksista saatiin loppumaan. Lisäksi olen kiinnittänyt huomiota siihen, että käytäntö, jossa kiusattu joutuu vaihtamaan koulua, lähettää väärän viestin siitä, kuinka kiusaamiseen tulee suhtautua.

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

Olen nyt tehnyt kaikkeni, jotta tämä koulukiusaamisasia lainsäädännöllisesti tulee tarkennettua ja huomioitua, ja haluan painottaa, että tämä lakialoite on valmisteltu yhdessä OAJ:n eli Opettajien Ammattijärjestön kanssa ja lisäksi myös Lukiolaisten Liitto on toivonut näitä samankaltaisia asioita, joita tämä lakialoitepaketti pitää sisällään.

Eli tiivistetysti: perusopetuslakiin, lukiolakiin ja ammatillisen koulutuksen lakiin tuodaan tarkennuksia, joilla velvoitetaan tilanteeseen puuttumiseen ja seuraamiseen ja vielä annetaan aluehallintoviranomaisille mahdollisuus tarkistaa, että turvallinen oppimisympäristö toteutuu.

Tässä lyhyesti, ja olisi hienoa, jos joku salissa olevista haluaisi tätä jotenkin kommentoida. — Kiitos.

17.43 Olli-Poika Parviainen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Mielelläni kommentoin edustaja Elovaaran hyviä ja ansiokkaita aloitteita ja haluan kiittää edustaja Elovaaraa siitä, että te olette pitänyt koulukiusaamisen vastaista teemaa esillä vahvasti koko tämän eduskuntakauden ajan. Nähdäkseni ihan valtakunnallisestikin koulukiusaamisen vastainen työ on saanut uutta tuulta siipiensä alle myös teidän ansiostanne, ja siitä koen, että olette kiitoksen ansainnut.

Se, että koulukiusaaminen otetaan vakavasti kaikilla tasoilla ja siihen puututaan paitsi perusopetuksessa myös toisella asteella, on äärimmäisen tärkeää ja se ruokkii paitsi turvallista tilaa myös ylipäättään kiusaamisen vastaista kulttuuria koko yhteiskunnassa, sillä ihmiset, jotka valmistuvat kouluista, siirtyvät myös työelämään, ja meillä on paljon kysymyksiä esimerkiksi työpaikkakiusaamiseen liittyen. Samalla tietenkin kaikkien meidän olisi hyvä olla positiivisina roolimalleina kiusaamiseen puuttumisessa ja kiusaamisen ennalta estämisessä.

On tärkeää, että olette aloitteessanne ottanut esille myös sen vaihtoehdon, että viranomaiset voivat tarvittaessa puuttua yksittäisen koulun tilanteeseen, sillä vaikka uskon, että opetushenkilökunta tekee parhaansa, on kuitenkin tässäkin maassa syntynyt tilanteita, joita voidaan pitää hyvin vaikeina yksilöille ja joissa ei ole löydetty koulutasolla ratkaisuja. Myös seuranta on tämän vuoksi tärkeää, jotta koulukiusaamistapausta esimerkiksi silloin, kun se menee pintaa syvemmälle, ei niin sanotusti lakaista asia nopeasti käsittelemällä maan alle tai jotta ei kuvitella, että asiat hoituvat, kun niihin hieman puututaan, sillä joskus on tilanteita, joissa koulukiusaaminen on aidosti sellaista, että se vaatii pitkäjänteisempää puuttumista.

Näin yksittäisenä kansalaisena itsekkin olen aina kummastellut sitä käytäntöä, jossa kiusattu on se, joka laitetaan vaihtamaan koulua. Ymmärrän argumentaatiota, jota tähän liittyy, mutta sitä on kovin vaikeaa omaan oikeustajuun osoittaa, erityisesti, jos kiusaamiseen liittyy jatkuvuutta tai jotain muuta sellaista. Kiusatun perhe kärsii siitä ja kiusattu itse kärsii siitä, että he ovat joutuneet usein täysin odottamatta tällaisen tilanteen kohteeksi, ja esimerkiksi koulun vaihto on varmasti hyvin stressaava toimenpide. Toki meidän on myös huolehdittava siitä, että yhteiskunnassa on tarjolla kiusaajille riittävästi apua ja esimerkiksi kiusaamistaipumusten seuraamista ja niihin puuttumista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, tietenkin niin, että ensin käytössä on pehmeitä keinoja ja sitten askeleittain katsotaan, minkälaisia puuttumisen tapoja tarvitaan.

Tämä on tervetullut avaus Suomen politiikkaan.

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

17.45 Sari Essayah kd: Arvoisa rouva puhemies! Arvostan myöskin edustaja Elovaaran, voisiko sanoa, jatkuvaa työtä ja ponnistelua koulukiusaamista vastaan, ja hän on tosiaankin tehnyt tällä kaudella useampia lakialioitteita, joilla on halunnut tähän asiaan puuttua.

Tietenkin eräs koulukiusaamisen muoto ja kiusaamisen muoto ylipäättänsäkin yhteiskunnassa on hyvin yleinen, ja siihen on ehkä vaikeampi puuttua kuin fyysiseen tönimiseen koulun pihalla tai huuteluun, jota aiemmin useimmiten pidettiin koulukiusaamisen tunnusmerkkinä. Elikkä puhun nyt sosiaalisesta mediasta ja sitä kautta tapahtuvasta kiusaamisesta, jossa on paljon myös nimettömänä ja tuntemattomasta lähteestä tulevaa viestintää ja vastaavaa, josta kuitenkin kiusaamisen kohde voi päätellä, että henkilö on sellainen, joka on hänen elämänsäpiirissään ja tietää sellaisia yksityiskohtia, joita voi nostaa näissä kiusaamisviesteissä esille.

Siinä mielessä ajattelin, että esimerkiksi tässäkin esityksessä vaikeus on ehkä juuri se, miten tämäntyyppisiin asioihin voidaan oikeasti puuttua. Toki varmasti useimmilla kouluasteilla oppilashuolto käy tämäntyyppisiä keskusteluja ja kouluissa pyritään seuraamaan sitä kouluhenkilökunnan puolelta laajasti ja poimimaan sieltä ne tapaukset esille, mutta luulen, että hyvästä tahdosta huolimatta tähän nykyaikana valtavan yleiseen somessa tapahtuvaan kiusaamiseen ja sieltä häiritsemiseen on tietyllä tavalla aika vaikeaa puuttua, ja se jää jollakin tavalla näissä pyrkimyksissä katvealueelle.

Mutta olisinkin kysynyt edustaja Elovaaralta siitä, miten hän näkee nykyisen oppilas-huoltotyön, mitä kouluissa tehdään, ja pystytäänkö tähän somekiusaamiseen puuttumaan tarpeeksi tälläkään lakialioitteella.

17.47 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Kiitos, edustaja Elovaara, että olette tehnyt tämän lakialioitteen. Erityisen arvokasta on se, kuten kerroitte, että tämä on valmisteltu yhdessä OAJ:n ja ammattilaisten kanssa, jolloin myöskin se myönteinen vastaanotto siellä koulumaailmassa on, ja tätä varmasti suorastaan myös odotetaan, joten toivon, että tämä etenisi.

Haluan ottaa esille sen ikävän asian, mikä meidän koulumaailmaa — ja erityisesti olen huolissani peruskoulusta — vaivaa tällä hetkellä, elikkä sen, että opettajien poissaolon ajaksi ei enää palkata sijaisia. Eli hyvin moni kunta tekee sitä, että jos opettaja on sairaana lyhyen pätkän, 1—3 päivää tai noin viikon, tai hän on koulutuksessa, niin toinen opettaja siellä koulussa hoitaa tämän poissa olevan opettajan luokan oman työnsä ohella, eli puhutaan ototuksesta. Nämä ototuksen kohteena olevat lapset ovat sellaisessa tilanteessa, että heillä ei ole luokassa aikuista läsnä koko ajan, kun opettaja ravaa kahden luokan välillä, elikkä siinä kaksi luokkaa kärsii tästä tilanteesta, ja tämä on nykyään kouluissa jatkuvaa arkea. Tällöinhän näissä luokissa, jotka ovat ilman aikuista, voi olla myöskin työrauhaongelmia, ja kun näissä luokissa on myöskin erityistä tukea tarvitsevia oppilaita, niin hehän eivät sitten saa kaikkea sitä perusopetuslain mukaista tukea ja ohjausta, mitä he tarvitsisivat, ja myöskin kiusaaminen mahdollistuu.

Tämä pitäisi toimintatapana lopettaa ja vaatia kaikkia kuntia siihen, että aina kun on opettaja poissa, niin hänen tilalleen palkataan sijainen. Ototus voi tulla kyseeseen vain sellaisessa tilanteessa, että opettaja aamulla ilmoittaa, että on sairaana, ja sitten siinä menee ehkä 1—2 tuntia, että hänelle saadaan sijainen palkattua, mutta ei missään nimessä vaikka kolmea päivää tai jopa viikkoa niin, että ototetaan. Jos kuvitellaan, että tämä laki, mitä edustaja Elovaara on nyt esittämässä, menisi eteenpäin ja hyväksyttäisiin, niin käytännös-

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

sä sen toteuttaminen romuttuu, koska siellä aikuisten pitää olla lasten kanssa läsnä, jotta nämä lakialoitteen hyvät tavoitteet toteutuvat.

Tämän halusin nostaa esille omana huolenaiheenani. Toivon tälle lakialoitteelle menestystä.

17.50 Tiina Elovaara sin: Arvoisa puhemies! Mieltäni lämmittää, että näin pikkujouluitana täällä muutama kollega ottaa kantaa tähän tärkeään aiheeseen. Se on hyvin sydäntä lämmittävää, ja tärkeitä huomioita jokainen teistä nosti esiin.

Haluaisinkin tuoda ilmi, että ministeriöhan on asettanut koulukiusaamistyöryhmän, jonka työ käsittääkseni valmistuu aivan lähiaikoina. Odotan kovasti sen lopputuloksia ja sitä, mitä siitä seuraa. Oletan, että tämä edustaja Essayahin nostama verkkokiusaaminen ja sosiaalisen median rooli on ollut työryhmän pohdinnan alainen — näin ainakin toivon, että koska se koostuu asiantuntijoista, niin sieltä myös joitakin työkaluja tämän kitkemiseksi löytyisi.

Mutta samaan aikaan tuon esiin myös sosiaalisen median sen hyvän puolen, että esimerkiksi valtakunnallinen Sekasin-chat on toiminut tutkitusti hyvänä työkaluna siinä, että kun meillä on kovot jonot ja nuori ei tavoita ketään pahassa olossaan, niin tällaisen chat-palvelun kautta hän on voinut hyvin nopeallakin aikataululla päästä keskustelemaan jonkun aikuisen kanssa senhetkisestä tilanteesta. Tällä voi olla vaikutusta muun muassa siinä kohdassa, jos kyseessä on itsetuhoisuutta tai hyvin hankala tilanne. Eli toisaalta me voimme tällä digitaalisuudella myös auttaa, jos me kohdennamme sitä oikein.

Opettajan sijaisuusongelmat, jotka edustaja Taavitsainen nosti esiin, ovat totta. Olen itsekkin toiminut opettajan sijaisena useasti. Sijaiset tuovat esiin sitä huolta, että he haluaisivat kohdata oppilaan mutta saattavat olla vaikka viidessä eri oppilaitoksessa kuukauden sisällä. Aikaa on vähän, ja sen pitkäjänteinen seuraaminen, mitä lapselle tapahtuu, jos huomaa, että ongelmia on, ja menettely, mille kaikille tahoille minun tulee ilmoittaa tästä, on hieman raskasta, mistä tullaan sitten viranomaisten tietojenvaihtoon. Tästä on täällä salissa puhuttu ennenkin. Eli viranomaisten ja ohjaavassa työssä olevien ihmisten tulisi pystyä ja uskaltaa vaihtaa tietoja herkemmin tämmöisissä tilanteissa, joissa lapsen tai nuoren elämä on jollakin tavalla haavoittuvaisessa tilanteessa.

Tiedämme nimittäin jo 8-vuotiaista tutkitusti, ketkä ovat riskiryhmässä syrjäytyä, tulla kiusatuksi, ja mielestäni on aika erikoista, että jos me tiedämme jo 8-vuotiaista, ketkä ovat niitä, jotka tarvitsevat tukea, niin miksi me emme toimi tiukemmin, koska me säästäisimme ensinnäkin inhimillisiä resursseja mutta myös taloudellisia resursseja aivan valtavasti tässä kohdassa. [Puhemies koputtaa]

Kiitokset vielä Parviaiselle hyvistä kommentteista. Palataan niihin tarvittaessa myöhemmin.

17.54 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! En malta olla tarttumatta tuohon, mitä edustaja Elovaara sanoi koulussa työskentelevien aikuisten yhteistyöstä ja tietojen vaihdosta. Mielestäni nykyään ollaan menty tässä jo aivan liian pitkälle, enkä oikein tiedä, onko kyse liian tiukasta lain tulkinnasta vai mistä, elikkä kouluterveydenhoitaja ei saa kertoa enää yhtään mitään opettajalle. Jos lapsi on terveydenhoitajan luona normaalissa terveystarkastuksessa, niin vanhemmille tulee Wilma-merkintä, että lapsi on ollut poissa tunnilta — opettaja ei tiennyt, että lapsi on siellä terveydenhoitajalla — ja vanhemmat joutuvat selittelemään sitten Wilma-merkintöihin, että ei ole ollut luvaton poissaolo, että lapsi on ol-

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

lut terveydenhoitajalla. Kun vanhemmat sitten ihmeissään kysyvät terveydenhoitajalta, että ettekö te aikuiset siellä koulussa keskustele keskenänne, että tällaisia turhia merkintöjä meille tänne tuodaan, niin vanhemmille sitten vastataan, että se ei kuulu opettajalle, jos lapsi on terveydenhoitajan luona, ja että terveydenhoitaja ei saa kertoa mitään lapsen asioita opettajalle.

Tässä on minun mielestäni todella suuri virheellinen lain tulkinta, jos ajatellaan, että päivän aikana kaikessa toiminnassa koulun sisällä pitäisi ajatella lapsen etua. Pitääkö meidän laissa myöskin jollakin tavalla täsmentää tätä, vai pitääkö ministeriön antaa uudenlaiset toimintaohjeet kentälle? Tämä asia varmasti vaikuttaa koulukiusaamisen selvittelyyn. Jos lapsi kertoo terveydenhoitajalle kiusaamisesta ja terveydenhoitaja ei saakaan kertoa siitä mitään opettajalle, niin eihän se ole normaali tilanne.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.

7. Lakialoite laiksi luottotietolain 33 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 83/2018 vp Satu Taavitsainen sd ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Keskustelu

17.56 Satu Taavitsainen sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Tässä lakialoitteessani esitetään säädettäväksi julkiseksi tehtäväksi luottotietorekisterin ylläpitäminen. Suomessa vallitsee iso ongelma maksuhäiriömerkintöjen oikeellisuudesta, niiden hallinnoinnista, niiden tarkastamisesta ja rekisteristä poistamisesta.

Jo lähes 400 000 suomalaista on saanut maksuhäiriömerkinnän. Määrä vastaa lähes 10:tä prosenttia aikuisista kuluttajista. Maksuhäiriömerkinnän myötä ihmisen elämä hankaloituu monella eri tavalla, koska maksuhäiriömerkintä vaikeuttaa tai estää kokonaan asunnon vuokraamisen tai ostamisen, kotivakuutuksen, sähkösopimuksen, osamaksusopimuksen, puhelinliittymän ja muiden välttämättömyyshyödykkeiden sekä joskus myös työpaikan saamisen. Velan maksaminen ei poista rekisterimerkintää, vaan maksuhäiriömerkinnät säilyvät luottotietorekistereissä 2–4 vuotta. Erityisen ongelmallista on, että tällä hetkellä maksuhäiriörekisteri ei ole julkisen toimijan käsissä eikä julkinen palvelu, vaan sitä ylläpitää yksityinen yritys, Suomen Asiakastieto Oy, joka on pankkien omistama.

Kansalaisilta on tullut palautetta aiheettomista maksuhäiriömerkinnöistä. Niitä on tapahtunut esimerkiksi ulosottomiehen virheen vuoksi. Virheellisiä merkintöjä ei ole kuitenkaan kaikissa tapauksissa korjattu. Tällöin ihminen asetetaan 2–4 vuodeksi luottotiedotomaan tilaan täysin syyttä.

Eduskunnan oikeusasiamies nosti vuoden 2017 kertomuksessaan esiin oikeusministeriön tietojärjestelmävirheestä aiheutuneet aiheettomat maksuhäiriömerkinnät. Esimerkiksi eräässä tapauksessa henkilö oli jättänyt ostamansa tuotteen maksamatta, koska se ei ollut

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

hänen mielestään ollut luvatus mukainen. Velkomusoikeudenkäynnissä henkilö oli riitautanut saatavan, mutta käräjäoikeus oli tuominnut hänet maksuvelvolliseksi. Tämän jälkeen henkilö oli maksanut laskun, mutta tuomio oli johtanut maksuhäiriömerkintään. Eduskunnan oikeusasiamies otti tämän asian tutkittavaksi ja totesi, että tapauksessa ei täyty maksuhäiriömerkinnän tekemisen perusteena oleva luottotietolain edellytys siitä, että merkinnän on osoitettava henkilön maksukyvyttömyyttä tai maksuhaluttomuutta. Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan huomattava määrä velallisista oli saanut virheellisin perustein maksuhäiriömerkinnän. Tämä siis vuoden 2017 kertomuksessa.

Oikeusasiamies totesi, että oikeusministeriön tietojärjestelmästä ei tulisi luovuttaa tällaisia luottotietolain ja henkilötietolain vastaisia tietoja luottotietoyhtiöille ja että velallisten oikeusturvan toteuttamiseksi on tärkeää, että tietojärjestelmän puutteellisesta toiminnasta johtuneet virheelliset merkinnät poistetaan luottotietorekistereistä ja vastaisuudessa estetään tällaisten tietojen luovutus luottotietoyhtiöille. On tullut kuitenkin ilmi, että virheellisiä maksuhäiriömerkintöjä ei ole poistettu, vaikka oikeusministeriö ehdotti, että luottotietorekisterin pitäjä poistaisi nämä virheelliset merkinnät rekisteristään. Näyttää sille, että merkintöjen tekemisessä ja hallinnoinnissa vallitsevat viidakon lait, ja koska maksuhäiriörekisterin ylläpitäminen ei ole julkinen tehtävä, virheellisiä merkintöjä ei saada korjattua. Ihmisten oikeusturva on näin ollen heikentynyt.

Koska maksuhäiriörekisteri on yksityisen yrityksen käsissä, ei rekisterin oikeellisuuden valvonta kuulu nykyisin eduskunnan oikeusasiamiehen toimivaltaan. Kansalaisten oikeusturvan toteutumisen ja luottotietojen menettämiseen liittyvien epäkohtien korjaamisen takia luottotietotoiminta tulee säätää julkiseksi tehtäväksi. Tästä huolimatta yksityinen yritys voisi rekisteriä ylläpitää, mutta kun lakia muutettaisiin, niin se parantaisi luottotietojen asianmukaista ja yhdenvertaista käsittelyä sekä edistäisi virheiden korjaamista. Julkisen tehtävän valvonta kuuluu eduskunnan oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin valvonnan piiriin.

Arvoisa puhemies! Ehdotan siis, että lisätään luottotietolain 33 §:ään uusi 2 momentti, joka kuuluisi seuraavasti: ”Jos luottotietotoimintaa harjoittaessa käsitellään henkilöluottotietoja, on luottotietotoiminta perustuslain 108 ja 109 §:ssä tarkoitettua julkisen tehtävän hoitamista ja kuuluu myös siten valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen valvontatehtävän piiriin.”

Toivon, että tämä laki tulisi voimaan heti ensi vuoden alusta tai mahdollisimman pian.

18.03 Katja Taimela sd: Arvoisa rouva puhemies! Pidän tätä edustaja Taavitsaisen lakialoitetta luottotietolain 33 §:n muuttamisesta niin, että luottotietorekisterin pitäminen säädettäisiin julkiseksi tehtäväksi, erittäin tärkeänä ja kannatettavana lakialoitteena.

Tiedämme, että tämän päivän Suomessa jo noin 400 000 kansalaisella on maksuhäiriömerkintä. Tämä on väkilukuumme suhteutettuna huomattavan suuri joukko ihmisiä: ihmisiä, jotka kärsivät työttömyydestä tai pitkäaikaissairaudesta, opiskelijoita, jotka sinnittelevät opintorahalla, työssä käyviä pienituloisia lapsiperheiden vanhempia ja jo eläkkeellä olevia isovanhempia, naapureitamme ja ystäviämme, lähimmäisiämme, jotka ovat saaneet maksuhäiriömerkinnän esimerkiksi terveydenhuollon tai varhaiskasvatuksen asiakasmaksun viivästymisen takia.

Päivittäisessä talousahdingossa eläminen on erittäin kuluttavaa. Se verottaa aloitekykyä ja osallisuutta. Se myös vie voimavaroja opiskella, käydä töissä tai huolehtia perheestä.

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

Huoli erääntyvistä maksuista ja tulevista laskuista vähentää kaikkien tiukassa taloustilanteessa elävien hyvinvointia, mutta erityisen kipeästi se osuu lapsiperheisiin.

Tiedämme useiden tutkimustenkin pohjalta ja perusteella sen, kuinka haitallisia talousahdingon kokemukset ovat lapsiperheille. Mitä pienempiä lapset ovat, sitä vahingollisempia ovat perheen maksuhäiriömerkinnöistä seuraava ahdinko ja köyhyys. Tosiasia on, että lapsuudessa koettu köyhyys leimaa lasten elämää kokonaisvaltaisesti aiheuttaen pysyviä syrjäytymisen kokemuksia. Vanhempien maksuhäiriömerkintöjen takia lapset jäävät sivuun lasten elämään kuuluvista tavallisista asioista: harrastuksista, kaveripiiristä ja monista muista hyvinvointia edistävästä tekijöistä. Jokapäiväisessä painissa tulojen riittämisessä laskuihin ja niiden perintäkuluihin vanhemmat uupuvat, eikä heiltä riitä voimavaroja lasten hyvään kasvuun, kasvatukseen ja opintojen tukemiseen. Tätä kautta oravanpyörä on valmis.

Kohtuuttomalta ja oikeudenmukaisuuden periaatteen vastaiselta tuntuu erityisesti se, että vaikka maksuvaikeuksista kärsivät onnistuisivat säästämään ja maksamaan kaiken velkansa, niin maksuhäiriömerkintä ei poistu luottotietorekisteristä. Pahimmassa tapauksessa talousvaikeudet perheissä vain jatkuvat, koska maksuhäiriömerkintä säilyy rekisterissä parista vuodesta jopa siihen edustajakollega Taavitsaisenkin mainitsemaan neljään vuoteen. — Siis neljä vuotta. Voimme hyvin kuvitella, miten epäoikeudenmukaiselta tämä velkansa maksaneesta tuntuu.

Luottotietolain 33 §:n muuttaminen niin, että rekisterin pitäminen olisi julkinen tehtävä, korjaisi maksuhäiriömerkinnän saaneiden tilannetta, kun rekisterin oikeellisuutta valvoisi eduskunnan oikeusasiamies. Erityisesti se korjaisi niiden tilannetta, jotka ovat saaneet merkinnän virheellisesti eikä virhettä ole suostuttu pyynnöistä huolimatta korjaamaan. Oikeusasiamiehen mukaan huomattava määrä velallisista on saanut virheellisin perustein maksuhäiriömerkinnän ja joutunut kärsimään sen seurauksista. Tämä on mielestäni varsin pöyristyttävä tieto.

Arvoisa puhemies! Herää kysymys, miten voi olla mahdollista, että oikeusministeriön tietojärjestelmästä johtuen ihmiset ovat joutuneet aivan syyttä kärsimään.

Kuten edustaja Taavitsainen äskettäin kertoi, niin maksuhäiriömerkintä hankaloittaa ihmisten elämää monin tavoin. Merkintä voi estää asunnon, kotivakuutuksen, sähkösopimuksen ja puhelinliittymäsopimuksen saamisen ja jopa työllistymisen. Eräs nainen kertoi, että ei voi tulla pääkaupunkiseudulle töihin, koska ei saa asuntoa vuokrattua maksuhäiriömerkinnän vuoksi, kun taas toinen palaute oli, ettei eräs henkilö pääse pois sisäilmaongelmaisesta asunnosta, koska ei saa uutta asuntoa vuokrattua maksuhäiriömerkinnän vuoksi. Maksuhäiriömerkinnän vuoksi ihmisiltä on evätty pankkikortteja, ja heidän elämänsä on vaikeutunut sen vuoksi kohtuuttomasti. On myös tullut sellainenkin yhteydenotto, että ulosottomies oli todennut tehneensä virheen mutta että ei voi korjata maksuhäiriömerkintää. Tällainen toiminta on heikentänyt ihmisten luottamusta Suomeen oikeusvaltioon, ja siihen on ihan syynsä.

Tätä edustaja Taavitsaisen lakialoitetta on äärimmäisen helppo kannattaa.

18.08 Tiina Elovaara sin: Arvoisa puhemies! Kiitos myös omasta puolestani edustaja Taavitsaiselle hyvästä aloitteesta. Täytyy sanoa, että olen alkanut hämmästellä yhä enemmän tätä luottotietoasioiden ympärillä olevaa kaikennäköistä viidakkoa. Tämä muutos olisi positiivinen. Julkisen vallan alle tuotuna tämä on läpinäkyvämpi ja ehkä, toivottavasti, toimivampi.

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

Täytyy sanoa, että olen myös saanut suoraa viestiä henkilöiltä, joilla on luottotieto- tai maksuvaikeuksia, ja he ovat toivoneet myös kansallista rekisteriä omaan käyttöönsä, siis jonkinlaista rekisteriä, josta he itse näkisivät omat velkansa, joita valitettavasti monilla tulee eri perintäyhtiöiltä, eli se on tällainen viidakko, ja sitä on vaikea hallita. Tähän rekisteriin pääsisi verkkopankkitunnuksilla, ja siellä voisi sitten myös maksaa pois — itse seurata velan kehittymistä ja maksaa sitä pois. Kaikkein hienointa olisi, jos sinne olisi tarvittaessa pääsy myös sellaisilla viranomaisilla, jotka ovat tekemisissä näiden henkilöiden kanssa.

Kysymys on siis tämän alueen digitalisoinnista sillä tavalla, että velallisten olisi itsekin helpompi hoitaa asioita, seurata omaa tilannettaan ja olla yhteydessä perintäyhtiöihin esimerkiksi viestipalvelun kautta tällaisessa rekisterissä. Tällä hetkellä he joutuvat soittamaan pahimmillaan tunteja eri yhtiöitä läpi ja kokoamaan eri velkoja, ja haasteita riittää.

Kyllä meidän täytyy nyt kiinnittää huomiota tähän ryhmään ihmisiä, jotka ovat ajautuneet hankalaan tilanteeseen, eikä kohtuuttomasti vaikeuttaa sitä kaiken maailman käytännön seikoilla. Tässä Taavitsainen hienosti toi esiin, minkätyyppisiä ongelmia ylipäättään tähän rekisterin ylläpitoon liittyy tällä hetkellä. Tiedän, että aiheesta on tehnyt myös muistaakseni Satonen hyvän aloitteen, ja se taisi koskea nimenomaan sitä, että maksuhäiriömerkintä sieltä poistuisi sitten kun velka on hoidettu, mielellään heti. Tämähän on ihan järjentöntä!

18.10 Olli-Poika Parviainen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Taavitsaisen aloite on kannatettava. Uskon myös, jos mietimme esimerkiksi puheita julkisesta normien purusta, että siitä huolimatta se, että me toisimme tämän julkiseksi tehtäväksi ja sitä kautta huolehtisimme siitä, että maksuhäiriömerkintöjä valvottaisiin, itse asiassa varmasti vähentäisi byrokratiaa tässä maassa, koska poistuisi tarve selvittää aiheettomia tapauksia, jotka ovat hyvinkin kuormittavia paitsi yksilölle todennäköisesti myös monille muille.

Mielestäni pitäisi olla vähintäänkin oletusarvo, että maksuhäiriömerkintöjä ei ensinnäkään tietenkään aiheettomasti syntyisi, mutta jos niitä nyt jostain teknisestä viasta tai muusta johtuen syntyisi, pitäisi olla oletusarvo, että ne pystyttäisiin nopeasti korjaamaan, mielellään välittömästi, kun virhe paljastuu. On täysin kohtuutonta ajatella, että yksilö joutuu kärsimään jostakin tietokantavirheestä sillä tavalla, että hänen koko elämänsä saattaa olla vuosia pysähdyksissä tällaisen yksittäisen asian vuoksi. Se tuntuu suoraan sanoen, arvoisa puhemies, poskettomalta ajatukselta, ja toivon sydämestäni, että saamme korjattua tämän asian.

Ajatus siitä, kuka toimii operaattorina tällaisessa rekisterissä, on ehkä toissijainen. Olen naista on tosiaan se, että valvonta hoituu julkisen vallan kautta ja sitä kautta puuttumiskynys on matalampi ja me pystymme tosiaan valvomaan asiaa. Ihan hyvin yksityinen yhtiö voi ylläpitää tällaista rekisteriä.

Sitten vielä edustaja Elovaara mainitsi tämän ongelmatiikan, joka liittyy ihmisten velkojen kokonaissumman löytämiseen ja näkemiseen ja etsimiseen. Positiivinen luottorekisteri on ollut tässäkin talossa monta kertaa esillä, ja se voisi olla ratkaisu tähän, jos sinne avattaisiin tällainen, sanotaan, yksilökäyttäjille tarkoitettu osa, jota kautta pystyy seuraamaan omia tietojaan. Tällä hetkellä varmasti esimerkiksi velkaneuvonnat käyttävät paljon aikaa siihen, että velkaongelmiin ajautuneiden ihmisten, jotka usein ovat ottaneet useita eri velkoja eri luottoyhtiöiltä, velkoja selvittää. Digitalisaatiolla olisi mahdollista saada tässä aikaan ratkaisu, joka olisi paitsi yksilön etu todennäköisesti myös rahoituslaitosten etu, koska ylivelkaantumista tuskin kukaan haluaa.

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

Todetaan vielä loppuun, että tässä salissa on käyty hyvää keskustelua myös esimerkiksi pikaluottojen suitsimisesta, ja hallituskin on asiassa ollut aktiivinen. Mielestäni se on hyvä linja, joka kytkeytyy tähän keskusteluun. Eli vähennetään velkaongelmia paitsi teknisillä ratkaisuilla myös sillä, että huolehdimme, että asiat toimivat, ja myös juridisilla ratkaisuilla, jotka estävät niin sanotun koronkiskonnan.

18.13 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Kiitos teille, arvoisat kollegat, että otitte osaa tähän keskusteluun.

Aivan niin kuin edustaja Parviainen totesi, se tuntuu todella kummalliselta, että näitä virheellisiä merkintöjä, jotka ovat tulleet oikeusministeriön tietokoneohjelman virheestä, ei ole pystytty korjaamaan ja vaikka ministeriö on pyytänyt rekisterin ylläpitäjää korjaamaan, niin niitä ei ole korjattu. Tässä tulee juuri se ongelmatiikka, että kun se ei ole julkinen tehtävä, niin meidän kyntemme eivät yletä sinne. On kuitenkin kyse rekisteristä, jolla on todella vakavat seuraukset meidän kansalaisten ihan päivittäiseen arkeen, kuten tässä on mainittu: asunnon saaminen, kotivakuutuksen ja puhelinliittymän tai osamaksusopimusten saaminen vaikeutuu heti, jos on maksuhäiriömerkintä.

Edustaja Elovaara otti laajemminkin esille liittyen perintäyrityksiin ja ulosottovelallisten arjen kipupisteisiin sen, miten koko alalla on tällä hetkellä viidakon lait ja valvonta ei toimi. En malta olla sanomatta sitä, miten paljon tulee kansalaisilta palautetta siitä, että perintäyhtiöt perivät myöskin vanhentuneita velkoja ja sellaisia, joita ihmiset ovat jo maksaneet. Tämä johtuu siitä, että perintäyhtiöthän ovat usein kansainvälisiä perintäyhtiöitä ja ne myyvät näitä ihmisten velkoja toisilleen. Jos esimerkiksi vanhuksella on jäänyt sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksu, vaikka 20 euroa, maksamatta ja se päättyy sitten kansainväliselle perintäyhtiölle, joka myy sitä eteenpäin ja niin edelleen — se lasku kiertää ympäri maapalloa, ja sitten velkaa peritään, ja se hän kasvaa nopeasti korkoa ja kuluja siihen tulee, niin että onkin kyse sitten jo useiden satojen eurojen maksusta — niin näillä yhtiöillä ei olekaan sitä alkuperäistä laskua lainkaan, eli niillä ei ole mitään todistetta siitä, että henkilö olisi velkaa.

Kaikki tämä valvonta, kuten myös maksuhäiriörekisterin valvonta, liittyy toisiinsa, ja jotenkin koen, että meidän pitää pala palalta parantaa valvontaa ja saada tiukennettua otetta, koska on kyse yli puolesta miljoonasta ihmisestä, jotka ovat tällä hetkellä joutuneet ulosottoon, ja näitä maksuhäiriömerkintöjäkin on melkein se 400 000, eli on kyse todella isosta joukosta kansalaisiamme.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.

8. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 30.11.2018 klo 13.00. Täysistunto lopetettiin klo 18.17.

Pöytäkirja PTK 123/2018 vp

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen